



Lokalne komisije i odbori za ravnopravnost spolova u BiH

Analiza djelovanja



Finansira Evropska unija

Analizu izradio:

Adnan Kadribašić, dipl. iur. i magistar u oblasti upravljanja državom i humanitarnim poslovima.

Izdavač:

Udruženje građana “Nešto Više”

Svi izrazi u ovoj Analizi, koji su radi preglednosti dati u jednom gramatičkom rodu, odnose se bez diskriminacije i na muškarce i na žene.

**Lokalne komisije i odbori za ravnopravnost spolova u Bosni i
Hercegovini:**

Analiza djelovanja

SADRŽAJ

Popis izložaka	v
Popis slika.....	v
Skraćenice	vi
Uvod i metodologija analize.....	I
Pravni i institucionalni okvir za ravnopavnost spolova na lokalnom nivou.....	3
Djelovanje za ravnopavnost spolova u jedinicama lokalne samouprave.....	6
Održivo djelovanje za ravnopavnost spolova u jedinicama lokalne samouprave	18
Preporuke	24
Prilog 1: Osnovni pojmovi.....	26
Prilog 2: Pregled stanja u jedinicama lokalne samouprave koje su dostavile odgovore na upitnike.....	29
Prilog 3: Upitnik za procjenu djelovanja i potrebe razvoja kapaciteta komisija/odbora za ravnopavnost spolova/polova	31

Popis izložaka

Izložak 1. Udio komisija koje nemaju dovoljno stabilnu osnovu za rad.....	8
Izložak 2. Poslovnik Općinskog vijeća Orašje, čl. 35b.....	8
Izložak 3. Poslovnik o radu Skupštine opštine Lopare, čl. 69 i 70	9
Izložak 4. Odluka o osnivanju stalnih radnih tijela Općinskog vijeća Ilidža, čl. 4, stav (1)	9
Izložak 5. Udio komisija/odboru koje djeluju bez vlastitog programa ili plana rada.....	11
Izložak 6. Udio žena u komisijama/odborima za ravnopravnost spolova JLS u uzorku	13
Izložak 7. Spol čelne osobe u komisiji/odboru 20 JLS koje su sudjelovale u anketi.....	13
Izložak 8. Frekvencija sastanaka komisija/odboru u prethodnom mandatu	14
Izložak 9. LGAP u 20 JLS koje su popunile anketu	18
Izložak 10. Model LGAP-a	19
Izložak 11. Općina Tešanj, komisija koja aktivno djeluje za ravnopravnost spolova	22
Izložak 12. Grad Gradiška – Gender akcioni plan i rodno-odgovorno budžetiranje daju rezultate.....	22
Izložak 13. Pregled osnovnih razlika u značenju spola i roda	26

Popis slika

Slika 1. Shema razvoja oblasti ravnopravnosti spolova zaključno sa junom 2021. godine.....	5
--	---

AP	Akcioni plan
ARS BiH	Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
CEDAW	Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GAP BiH	Gender akcioni plan Bosne i Hercegovine
GC	Gender centar
JLS	Jedinica lokalne samouprave
LGAP	Lokalni gender akcioni plan
NVO	Nevladina organizacija
ROB	Rodno odgovorno budžetiranje
RS	Republika Srpska
SL BiH	Službeni list Bosne i Hercegovine
UN	Ujedinjene nacije (eng. United Nations)
UN Women	Agencija Ujedinjenih nacija za ravnopravnost spolova i osnaživanje žena
ZoRS, Zakon	Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini

Uvod i metodologija analize

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH usvojen je u Parlamentarnoj skupštini BiH 22.05.2003. godine¹. Zakon garantuje ravnopravnost spolova u svim oblastima javnog i privatnog života, regulira uspostavljanje mehanizama za ravnopravnost spolova na svim nivoima izvršne i zakonodavne vlasti i definiše obaveze svih nivoa vlasti da donesu programe mjera za postizanje ravnopravnosti spolova, što uključuje i jedinice lokalne samouprave.

Da bi se stanje ravnopravnosti spolova unaprijedilo u jedinicama lokalne samouprave (JLS), neophodno je imati definiran strateški pravac djelovanja, iskazati političku volju, educirati uposlenike lokalne samouprave po pitanjima ravnopravnosti spolova i uvezati rad lokalnih službi i komisija/odbora s radom gender institucionalnih mehanizama na entitetskom nivou. Bosna i Hercegovina (BiH) ima adekvatan zakonski i strateški okvir u oblasti ravnopravnosti spolova, ali je neophodno uložiti dodatne napore da se zakoni, strategije i politike implementiraju - čime će se unaprijediti kvalitet života cjelokupnog stanovništva.

Uslov za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou je i razumijevanje ravnopravnosti spolova kao razvojnog okvira, koji u kombinaciji sa drugim strateškim ciljevima, poput zapošljavanja, ulaganja u infrastrukturu, obrazovanja i unaprjeđenja zdravlja stanovništva, doprinose razvoju lokalnih zajednica.

Aktivnosti koje su usmjerene na unaprjeđenje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou moraju biti strateški usmjerene na ljude i njihove potrebe, jer su JLS instanca vlasti kojoj se građani i građanke najčešće obraćaju i od kvalitete njihovih usluga u velikoj mjeri zavisi nivo povjerenja stanovništva u sistem javne uprave. Pored toga, lokalne vlasti imaju obavezu da postupaju u skladu sa standardima donesenim na višim nivoima vlasti u BiH, ali i sa međunarodnim standardima kao što je Konvencija Ujedinjenih nacija o zabrani svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) koja je direktno preuzeta u Ustavu BiH. JLS su dužne da postupaju u skladu sa Gender akcionim planom BiH (GAP BiH), kao najvišim strateškim dokumentom iz oblasti ravnopravnosti spolova u BiH.

Predmetna analiza je urađena u saradnji **Gender centra Federacije Bosne i Hercegovine (GC FBiH)** i **Gender centra Vlade Republike Srpske (GCRS)** u cilju procjene efekata rada gender institucionalnih mehanizama na lokalnom nivou. Analiza se fokusirala na sastav i rad odbora/komisija za ravnopravnost spolova, sistem izrade i provedbe strateških dokumenata i kapacitete JLS da integrišu relevantne politike i standarde ravnopravnosti spolova. Također, cilj analize bio je i strateški usmjeriti saradnju entitetskih gender centara sa institucijama na lokalnom nivou.

¹ Prečišćeni tekst – “Službeni glasnik BiH” broj 32/10.

Metodologija analize bazirana je na pretpostavci da je ravnopravnost spolova složena pojava koja uključuje društvenu, kulturnu i političku dimenziju i da se procjena rada relevantnih institucija ne može izvoditi samo kao tehnokratska aktivnost². Tokom izrade analize, autori/ce su nastojali zadržati neutralan stav i objektivno sagledati iskustva i mišljenja predstavnika/ca JLS u kontekstu intergisanja ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Analiza se zasniva na pretpostavci da JLS razumiju značaj ravnopravnosti spolova i obavezu usklađivanja svog rada sa domaćim i međunarodnim standardima, sa posebnim osvrtom na Evropsku povelju o ravnopravnosti žena i muškaraca u lokalnom životu, koja je usvojena 2006. godine³.

Autori su izradu analize započeli sveobuhvatnim pregledom domaće, regionalne i međunarodne literature, nakon čega su pristupili izradi polustrukturiranog upitnika. Upitnik je koncipiran kroz pet tematskih sekcija:

Dio I – Osnovne informacije o komisiji/odboru

Dio II – Kapaciteti komisije/odbora za obavljanje mandata

Dio III – Djelovanje komisije/odbora za ravnopravnost spolova

Dio IV.1 – Lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova

Dio V – Preporuke za dalje djelovanje

Upitnici su distribuirani JLS elektronskim putem u 41 JLS i nakon dostavljanja popunjenih upitnika isti su uneseni u elektronski obrazac, koji je omogućio efikasniju analizu odgovora. Ukupno je zaprimljeno 19 odgovora -14 iz Federacije Bosne i Hercegovine (F BiH) i 5 iz Republike Srpske (RS). Pored toga, prikupljene su i analizirane informacije o radu i djelovanju komisija/odbora u JLS putem interneta.

² Sylvia Walby, Gender mainstreaming: Productive tensions in theory and practice. Contribution to ESRC Gender Mainstreaming Seminars, 2003-4.

³ Više na: <https://www.charter-equality.eu/wp-content/uploads/2013/03/European-Charter-in-Croatian-HR2.pdf>. Pristupljeno: 25.05.2021.

Pravni i institucionalni okvir za ravnopavnost spolova na lokalnom nivou

Evropska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca u lokalnom životu promovise načelo supsidijarnosti, kao jedan od temeljnih principa za praktičnu primjenu prava na ravnopavnost spolova. Povelja se bazira na postulatima Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine, Pekinške deklaracije i Platforme za akciju UN-a iz 1995., Rezolucije 23. posebne sjednice Opće skupštine iz 2000. (Peking + 5), Povelje Evropske unije o temeljnim pravima, Preporukama Vijeća iz 1996. o uravnoteženom sudjelovanju žena i muškaraca u donošenju odluka, te Svjetskoj deklaraciji Međunarodnog saveza lokalnih vlasti o ženama u lokalnoj upravi iz 1998.g.

Povelja je jedan od najznačajnijih međunarodnih dokumenata u oblasti ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Šest temeljnih principa koje promovise Povelja mogu biti vodilja za sve JLS u procesu uvođenja ravnopravnosti spolova. Poveljom se promovira postizanje ravnopravnosti spolova kroz implementaciju sljedećih principa:

1. Ravnopavnost žena i muškaraca temeljno je pravo;
2. Kako bi ravnopavnost spolova bila zajamčena, moraju se riješiti pitanja višestruke diskriminacije i nepovoljnog položaja;
3. Podjednako sudjelovanje žena i muškaraca u donošenju odluka preduslov je za demokratsko društvo;
4. Uklanjanje rodni stereotipa od ključnog je značaja za postizanje ravnopravnosti između žena i muškaraca;
5. Uvođenje rodne perspektive u sve aktivnosti lokalne i regionalne uprave nužno je u procesu poboljšanja ravnopravnosti između žena i muškaraca;
6. Akcioni planovi i programi za koje su osigurana odgovarajuća sredstva su značajan alat za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova.

Povelja traži saradnju sa svim partnerima u procesu promovisanja ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou, suprotstavljanje stereotipima, vođenje dobre uprave i provođenje rodni analiza, kako bi se utvrdilo stvarno stanje ravnopravnosti spolova i otklonili svi vidovi diskriminacije. Pored toga, Poveljom se od svih potpisnica traži da priznaju da je pravo na ravnopavnost žena i muškaraca osnovni preduslov za demokratiju i da demokratsko društvo ne može dopustiti da se sposobnost, znanje, iskustvo i kreativnost žena zanemari, te se od svih potpisnica traži uključenost, prisutnost i sudjelovanje žena iz različitih sredina i starosnih grupa u svim oblastima političkog i javnog odlučivanja.

Zakon o ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini (ZORS)⁴ garantuje ravnopravnost spolova u svim oblastima javnog i privatnog života, a posebno u oblastima obrazovanja, zapošljavanja, rada i socijalne zaštite, sporta, kulture, javnog života i medija. Zakonom je propisana obaveza svih nivoa vlasti da rade na promociji principa ravnopravnosti spolova, te je predviđeno formiranje gender institucionalnih mehanizama na svim nivoima vlasti, počevši od lokalnog do državnog nivoa.

Članom 24. Zakona o ravnopravnosti spolova BiH definisane su obaveze i odgovornosti organa vlasti na svim nivoima u kontekstu integrisanja ravnopravnosti spolova i donošenja strateških dokumenata:

„(1) Organi vlasti na državnom i entitetskom nivou, kantonalni organi i organi jedinica lokalne samouprave,dužni su preuzeti sve odgovarajuće i potrebne mjere radi provođenja odredbi propisanih ovim Zakonom i Gender akcionim planom Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na:

- a) donošenje programa mjera radi postizanja ravnopravnosti spolova u svim oblastima i na svim nivoima vlasti;*
- b) donošenje novih ili izmjenu i dopunu postojećih zakona i drugih propisa radi usklađivanja sa odredbama Zakona i međunarodnim standardima za ravnopravnost spolova;*
- c) provođenje aktivnosti i mjera Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine kroz redovne programe rada uz osiguranje budžetskih sredstava;*
- d) osiguranje prikupljanja, vođenja, analize i prikazivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu.“*

Gender akcioni plan Bosne u Hercegovine⁵ (GAP) je krovni strateški dokument u oblasti ravnopravnosti spolova. Obaveza Bosne i Hercegovine da izradi GAP BiH proizlazi iz domaćeg zakonodavstva, kao i međunarodnih obaveza, koje je BiH preuzela ratifikacijom konvencija iz oblasti ravnopravnosti spolova, kao što su CEDAW konvencija UN-a iz 1979.g., Pekinška deklaracija i Platforma za akciju iz 1995.g. i. Preporuka CM/Rec (2007)17 Komiteta ministara Vijeća Evrope o standardima i mehanizmima za ravnopravnost spolova.

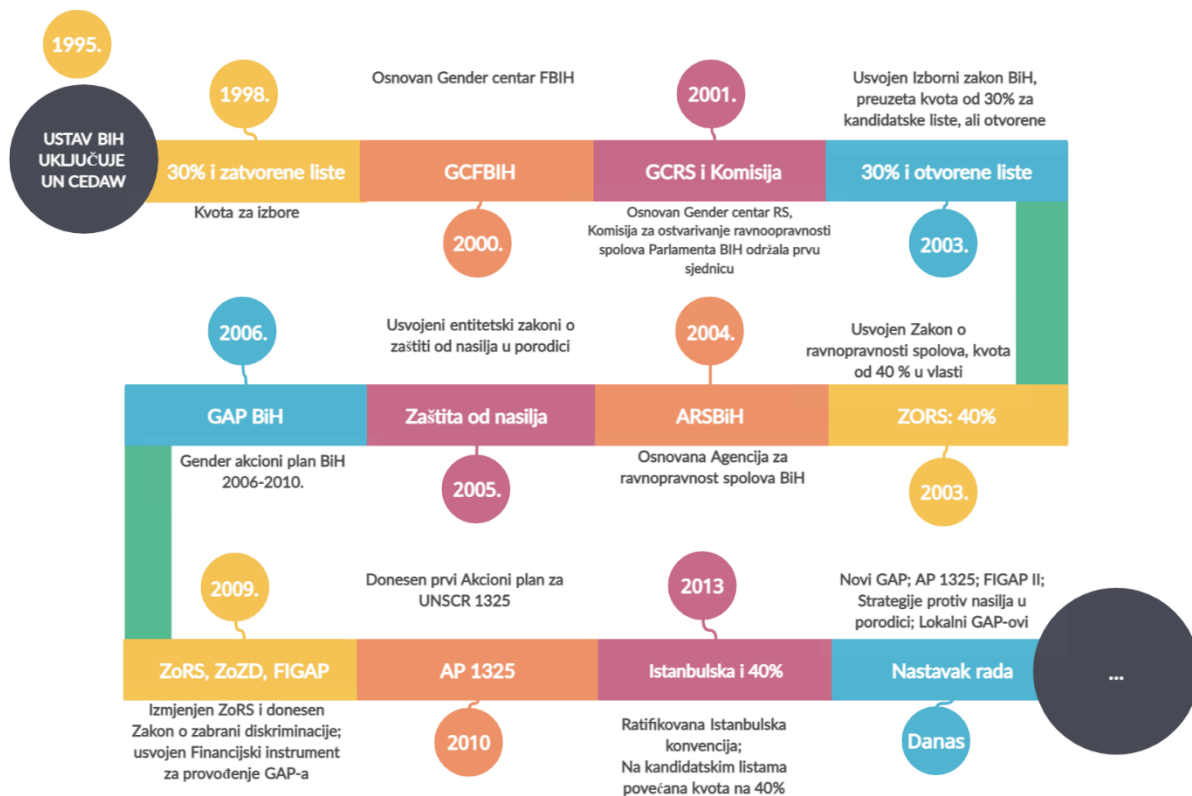
Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini, kojim se definišu obaveze Agencije za ravnopravnost spolova BiH pri Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH, propisuje da Agencija u okviru svojih nadležnosti „inicira i koordinira izradu gender akcionog plana Bosne i Hercegovine, u saradnji s entitetskim gender centrima, a koji usvaja Vijeće ministara Bosne i Hercegovine“. U skladu sa Zakonom definisana je i obaveza Agencije da „prati primjenu i koordinira aktivnosti sa svim relevantnim subjektima u procesu provođenja Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine“.

U Gender akcionom planu BiH, JLS navedene su kao veoma značajan partner u integraciji ravnopravnosti spolova, prije svega u oblastima: prevencije i borbe protiv nasilja u porodici i trgovine ljudima, ravnopravne zastupljenosti žena i muškaraca na pozicijama donošenja odluka, zapošljavanja, osiguranja ravnopravnog pristupa socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, te uključenosti u provedbu UN Rezolucije 1325 „Žene, mir i sigurnost“ na lokalnom nivou. Definirana je i obaveza unaprjeđenja saradnje institucija za rodnu ravnopravnost na državnom i entitetskom nivou sa lokalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova - primarno u smislu unaprjeđenja operativnog planiranja i izvještavanja.

⁴ Službeni glasnik BiH, 32/10

⁵ Službeni glasnik BiH, 89/18

Slika 1. Shema razvoja oblasti ravnopravnosti spolova zaključno sa junom 2021. godine



Djelovanje za ravnopravnost spolova u jedinicama lokalne samouprave

Analiza rada jedinica lokalne samouprave na provedbi GAP-a BiH je pokazala da, iako je evidentan napredak u oblastima promocije ravnopravnosti spolova, edukacije državnih službenika/ca i članstva komisija/odbora o temama ravnopravnosti spolova, prevencije i borbe protiv nasilja u porodici i integrisanja rodno odgovornih budžeta, neophodno je unaprjeđenje rada JLS u oblastima strateškog planiranja, izvještavanja, uključivanja lokalnih službi, implementacije naprednih obuka državnih službenika/ca i članstva komisija/odbora po pitanjima strateškog planiranja, rodne analize i rodno odgovornog budžetiranja. Pored toga, evidentiran je nedostatak saradnje sa gender institucionalnim mehanizmima na višim nivoima vlasti, prevashodno sa entitetskim gender centrima koji trebaju biti katalizator JLS u definisanju strateškog smjera za unaprjeđenje ravnopravnosti spolova.

Komisije/odbori su najrasprostranjeniji oblik institucija za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou. Zbog toga je bitno da imaju jasno utvrđen mandat te da imaju pristup informacijama i resursima za djelovanje za ravnopravnost spolova

Uspostavljanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova je obaveza koja je uređena članom 9 ZoRS-a:

„Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova predstavljaju tijela i osobe koja uspostavljaju nadležni zakonodavni, izvršni i organi uprave svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini radi provođenja Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, koordiniranja i realizacije programskih ciljeva iz Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine i osiguranja provođenje međunarodnih standarda u oblasti ravnopravnosti spolova“⁶.

Postojanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova je osnovna pretpostavka za provođenje obaveza iz člana 24. Zakona. Iz Zakona i GAP-a poizlaze sljedeće funkcije komisija/odbora:

- Redovna procjena usklađenosti propisa koje donosi JLS sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova;
- Iniciranje godišnjeg izvještaja o stanju ravnopravnosti spolova u JLS od strane vijeća/skupštine JLS;
- Nadzor nad nadležnim tijelima JLS koja provode programe mjera iz GAP-a BiH i/ili Lokalnog gender akcionog plana JLS;
- Predlaganje mjera za otklanjanje neravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola izvršnoj vlasti i vijeću/skupštini u JLS;

⁶ Ibid. član 9, tačka „f“

- Saradnja s radnim tijelima Vijeća, Gender Centrom i nevladinim organizacijama koje se bave ravnopravnošću spolova;
- Razmatranje i drugih pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova.

Stoga se može zaključiti da je djelovanje komisija/odbora ključna pretpostavka za djelovanje JLS za ravnopravnost spolova. Iz navedenog je u ovom dijelu posebna pažnja posvećena analizi postojećih praksi u pogledu institucionalnog pozicioniranja ovih tijela u okviru vijeća/skupština u JLS.

Prilikom prikupljanja podataka naglasak je stavljen na utvrđivanje sljedećih činjenica:

- Postoji li komisija/odbor koji u svom mandatu ima pitanje ravnopravnost spolova?
- Koji je mandat komisije/odbora u odnosu na obaveze iz Zakona?
- Kakvo je članstvo u komisiji/odboru po spolu i svojstvu?
- Koje prakse se primjenjuju u djelovanju za ravnopravnost spolova?

Prethodno provedene analize o uspostavi gender mehanizama na lokalnom nivou ukazuju da su komisije/odbori za ravnopravnost spolova uspostavljene u skoro svim jedinicama lokalne samouprave⁷.

Komisije/odbori se primarno bave praćenjem provedbe Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i Gender akcionog plana BiH na lokalnom nivou, kao integracijom međunarodnih standarda iz oblasti ravnopravnosti spolova. Analiza je pokazala da su u svim JLS obuhvaćenim istraživanjem, formirane komisije/odbori koji u svojoj nadležnosti imaju pitanje ravnopravnosti spolova, ravnopravnosti žena i muškaraca ili prava žena. Većina komisija/odbora je inicijalno formirana u periodu od 2004-2008.g. Komisije/odbori imaju različite nazive, što pokazuje da se pojedine komisije/odbori bave i drugim temama osim ravnopravnosti spolova, poput saradnje sa mladima, zaštite ljudskih prava i sloboda, izbora i imenovanja i sl.

Najčešći nazivi komisija/odbora koji se bave pitanjima ravnopravnosti spolova su:

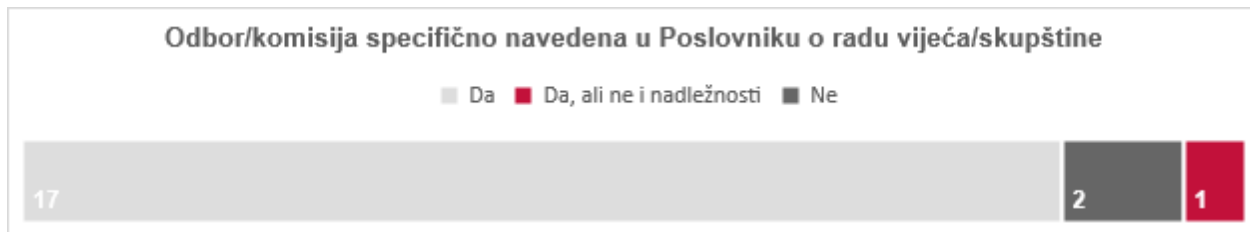
- Komisija/Odbor za ravnopravnost/jednakopravnost spolova/polova,
- Komisija/Odbor za zaštitu ljudskih prava i jednakost spolova,
- Komisija/Odbor za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova
- Komisija/Odbor za mlade/pitanja mladih i ravnopravnost polova
- Komisija/Odbor za zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnost polova i predstavke i pritužbe
- Komisija/Odbor za ljudska prava, slobode i ravnopravnost spolova
- Komisija/Odbor za ljudska prava, mlade i ravnopravnost spolova

Naziv odbora/komisija koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova nije izričito definisan Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, kao ni Gender akcionim planom BiH. Iako je u pojedinim JLS, naročito onima koje imaju manji broj stanovnika i manja budžetska sredstva, razumljivo nastojanje da se različita pitanja uključe u djelokrug što manjeg broja komisija/odbora, ipak postoji bojazan da će pitanje ravnopravnosti spolova u „kombinovanim“ komisijama/odborima biti stavljeno na marginu.

⁷ Priručnik za ostvarivanje ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou, Gender Centar Federacije BiH, 2015.

Analiza upitnika iz 20 općina pokazuje da akti kojima je uređena nadležnost komisija/odbora za ravnopravnost spolova u JLS nisu unificirani. U većini lokalnih zajednica nadležnost je uređena poslovnikom vijeća/skupštine JLS (17 od 20, odnosno 85%). Ipak, u dvije općine, ravnopravnost spolova nije pripisana nijednom stalnom radnom tijelu navedenom u poslovnici o radu vijeća/skupštine, dok je u Općini Iliđa komisija samo navedena u Poslovniku o radu Vijeća, ali njene nadležnosti su uređene posebnim aktom.

Izložak 1. Udio komisija koje nemaju dovoljno stabilnu osnovu za rad



U nastavku su predstavljena dva primjera komisija/odbora čije nadležnosti su uređene u skladu sa obavezama iz Zakona.

Izložak 2. Poslovnik Općinskog vijeća Orašje, čl. 35b⁸

(1) Komisija za ravnopravnost spolova:

- prati i razmatra zastupljenost spolova u tijelima Općine, razmatra akte koje donosi Vijeće sa stajališta ravnopravnosti spolova i sprečavanja diskriminacije, te predlaže mjere i aktivnosti za otklanjanje eventualno utvrđenih povreda ravnopravnosti spolova, - promovira jednaka prava i mogućnosti za muškarce i žene,
- surađuje sa Gender Centrom Federacije BiH, kojem podnosi izvješće o provedbi Zakona o ravnopravnosti spolova u Općini najmanje jedanput godišnje, -
- razmatra i druga pitanja sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova, obavlja i druge poslove koje joj povjeri Vijeće.

(2) Komisija ima predsjednika i četiri člana koje imenuje Vijeće.

(3) Predsjednik i dva člana biraju se iz reda vijećnika, jedan član iz reda znanstvenih, stručnih i javnih djelatnika, a jedan član iz reda nevladinih udruga, prvenstveno onih koji se u svom radu bave pitanjem položaja spolova, na prijedlog Odbora za izbor i imenovanje.

⁸ Odluka o izmjenama i dopunama Poslovnika o radu Općinskog vijeća Orašje. Sl. glasnik Općine Orašje, 05/2011

Komisija za ravnopravnost spolova:

- a) nadgleda primenu principa ravnopravnosti spolova u upravljanju i odlučivanju;
- b) razmatra nacрте i prijedloge koje je usvojila Skupština sa aspekta ravnopravnosti spolova,
- c) inicira izradu programa i planova u nadležnim tijelima i institucijama za poboljšanje rodne zastupljenosti u tijelima vlasti na svim nivoima,
- d) putem medija utiče na razvoj svijesti kod građana o rodnoj ravnopravnosti,
- e) preko nadležnih vlasti utiče na uklanjanje i prevenciju svih oblika nasilja u javnoj sferi, kao i na sprečavanje direktne i indirektnе diskriminacije na osnovu spola ,
- f) aktivno učestvuje u pravima jednakosti i zaštite građana i predlaže mjere za uklanjanje svih oblika diskriminacije, posebno onih koji se odnose na rad i zapošljavanje, socijalna i zdravstvena zaštita, obrazovanje, kultura i informisanje i zaštita od nasilja u porodici i
- e) obavlja i druge poslove iz ove oblasti u skladu sa zakonom i aktima opštine.

Komisija za ravnopravnost spolova ima predsjednika i četiri člana koji se biraju između vijećnika i drugih stručnjaka.

Iz ova dva primjera moguće je zaključiti da je mandat komisija uređen na način da omogući komisijama da djeluju u brojnim oblastima ravnopravnosti spolova.

Sa druge strane djelovanje za ravnopravnost spolova JLS se može urediti i u okviru komisija/odbora koji se bave sa više pitanja. Takav je primjer Odluka o osnivanju stalnih radnih tijela Općinskog vijeća Ilidža, u prema kojoj su nadležnosti za pitanja ravnopravnosti spolova dodijeljene Komisiji za izbor i imenovanja.

Utvrdjuje:

(1) Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova

- prijedloge za izbore, imenovanja i razrješenja iz nadležnosti Vijeća vodeći računa o ravnomjernoј zastupljenosti spolova,
- sarađuje sa parlamentarnim strankama u Vijeću, pribavlja njihova mišljenja i stavove vezano za izbore, imenovanja i razrješenja iz nadležnosti Vijeća i provodi utvrđenu proceduru prilikom izbora, imenovanja, smjenjivanja, ostavke i razrješenja iz nadležnosti Vijeća,
- predlaže Vijeću u skladu sa zakonom i Statutom općine donošenje akata kojima se regulišu plaće, naknade i druga pitanja izabranih zvaničnika općine, kao i naknade za vršenje funkcije vijećnika, komisija i drugih organa,
- razmatra statusna pitanja i donosi rješenja s iz radno-pravnog odnosa izabranih zvaničnika općine - razmatra i daje primjedbe, mišljenja i sugestije o nacrtima zakona i drugih akata kojima se reguliše oblast koja obuhvata djelokrug rada ove Komisije,
- sa Komisijom za zaštitu ljudskih prava, predstavke i prijedloge izrađuje i dostavlja Vijeću na usvajanje Gender akcioni plan Općine, koji u saradnji sa nadležnim institucijama i općinskim službama realizuje i o realizaciji redovno upoznaje Općinsko vijeće - prati i promovira ravnopravnu zastupljenost spolova na nivou općine,
- prati statističke podatke prikazane po spolou za članove Vijeća i sva imenovanja iz nadležnosti Vijeća, i o istom informiše Vijeća,
- izrađuje programe i planove radi poboljšanja spolne zastupljenosti u Vijeću, Komisijama, povremenim radnim tijelima Vijeća i svim imenovanjima iz nadležnosti Vijeća,
- ostvaruje saradnju sa Gender centrom F BiH i nadležnim institucijama na svim nivoima vlasti, sindikatima i udruženjima građana, koji se bave pitanjima ravnopravnosti spolova,

⁹ Službeni glasnik opštine Lopare br. 6/17

- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Iako se na osnovu primjera Općine Ilidža može zaključiti da su kompetencije i djelokrug rada komisije zadužene za ravnopravnost spolova široko i detaljno postavljene, postoji opravdan rizik da će pitanja ravnopravnosti pasti u drugi plan u odnosu na pitanja izbora i imenovanja koja su također detaljno opisana ovim članom. Ipak u konkretnom primjeru značajno je istaći da je prema istoj odluci uređeno da se komisije imenuju na način da se vodi računa o ravnopravnosti spolova i stručnost u odnosu na mandat komisije. Iz tog razloga se može pretpostaviti da je ovaj pristup opravdan.

Formiranje komisije/odbora koji se bavi isključivo ravnopravnošću spolova je optimalna opcija za provođenje obaveza JLS prema ZORS-u, iako je kombinovanje također prihvatljivo, ali važan nedostatak u nekim JLS je izostavljanje komisije za ravnopravnost spolova iz poslovnika o radu vijeća/skupština.

Preporučuje se regulisanje rada odbora/komisija za ravnopravnost spolova poslovniciima vijeća i skupština JLS. Navedena praksa omogućava unificiranje pravnog okvira za rad gender institucionalnih mehanizama na lokalnom nivou i identifikira značaj ravnopravnosti spolova u okviru najznačajnijeg dokumenta koji regulira zakonodavnu vlast na lokalnom nivou.

Pored navedenih primjera, evidentno je da postoji razlika u praksi i da je u pojedinim poslovniciima detaljno definisano pitanje osnivanja i rada odbora /komisija, dok u pojedinim poslovniciima navedenom pitanju je posvećeno svega nekoliko rečenica. S tim u vezi, bilo bi značajno unificirati poslovnike vijeća/skupština JLS po pitanju sastava, osnivanja i djelokruga rada odbora/komisija za ravnopravnost spolova.

U tom pogledu se može koristiti model koji je naveden ispod

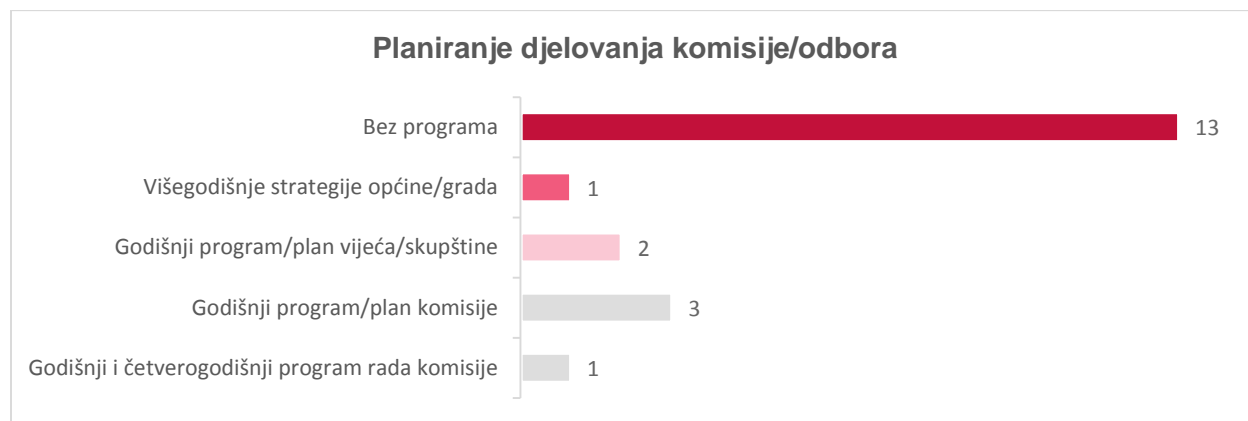
- Komisija/odbor za ravnopravnost spolova je nadležna da
- razmatra prijedloge zakona i drugih propisa koje donosi JLS iz ugla usklađenosti sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine u oblasti ravnopravnosti spolova;
 - inicira izradu godišnjeg izvještaja o stanju ravnopravnosti spolova u JLS od strane vijeća/skupštine JLS;
 - vrši nadzor nad provođenjem obaveza za jedinicu lokalne samouprave koje proističu iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i programa mjera sa ciljem provođenja aktivnosti Gender akcionog plana Bosne i Hercegovine od strane nadležnih tijela JLS i o tome jednom godišnje izvještava vijeće/skupštinu;
 - predlaže mjere za otklanjanje neravnopravnosti spolova i diskriminacije na osnovu spola grado/načelnku i vijeću/skupštini;
 - saraduje sa radnim tijelima, Agencijom za ravnopravnost spolova BiH, Gender centrom i međunarodnim i nevladinim organizacijama koje se bave ravnopravnošću spolova;
 - razmatra i druga pitanja u vezi sa ostvarivanjem ravnopravnosti spolova.

Postupku imenovanja članstva komisija/odbora se pristupa nakon formiranja vijeća/skupštine. Imenovanje članova/članica komisija/odbora za ravnopravnost spolova obavlja se prema proceduri imenovanja stalnih radnih tijela, kao što su i komisije za budžet, propise, imenovanja i dr.¹⁰ Opravdano se postavlja pitanje da li je navedena praksa optimalno rješenje budući da djelovanje ovih komisija zahtjeva posebna znanja i vještine. Članica jedne od komisija za ravnopravnost spolova je navela: "Ponekad članovi uopšte ne razumiju koja je uloga i funkcija komisije i smatraju da je dovoljno obilježiti Međunarodni dan žena da bi se ispunila svrha".

Većina komisija/odbora ne donosi programe rada.

Utvrđivanje četverogodišnjeg/jednogodišnjeg programa rada definiše se planom/programom rada za tekuću godinu u većini JLS. Samo jedna komisija/odbor u uzorku reguliše aktivnosti kroz donošenje godišnjeg/četverogodišnjeg plana aktivnosti, a još tri djeluju na osnovu godišnjih planova rada komisije.

Izložak 5. Udio komisija/odbora koje djeluju bez vlastitog programa ili plana rada



Dvije komisije djeluju na osnovu godišnjih programa rada vijeća/skupština u kojima su između ostalog navedene nadležnosti komisija. Na primjer, u Programu rada Općinskog vijeća Ilidža za 2020. godinu navedeno je da će Komisija za ravnopravnost spolova razmatrati Izvještaj o implementaciji lokalnog gender akcionog plana za 2019., te za period januar-juli 2020. godine.¹¹

Članovi i članice komisija/odbora za ravnopravnost spolova imaju zahtjevan zadatak u pogledu mandata komisije. Zbog toga je potrebno osigurati jačanje njihovih kapaciteta kroz obuku, pristup informacijama i resursima.

Da bi se upravljalo ovim rizikom potrebno je osigurati razvoj kapaciteta. Postoje različiti modeli kako se to može postići budući da su do danas izrađeni brojni resursi za JLS. Prije svega potrebno je poboljšati informiranost članstva komisija/odbora o ZORS-u, Gender akcionom planu BiH i drugim strategijama u oblasti ravnopravnosti spolova (recimo u oblasti nasilja, poduzetništva i ruralnog razvoja). Ovi dokumenti sadrže brojne informacije o stanju ravnopravnosti, prioritetima za djelovanje, te utvrđuju aktivnosti koje

¹⁰ Status i aktivnosti općinskih komisija za ravnopravnost spolova u Bosni i Hercegovini Pregled i preporuke, OSCE, Sarajevo, 2009.

¹¹ Program rada Općinskog vijeća Ilidža za 2020. godinu.

se mogu poduzeti da se otkloni neravnopravnost spolova. Isto tako i web stranice Agencije i gender centara sadrže informacije o brojnim istraživanjima, publikacije, priručnike i slično. Konačno, gender centri su institucije koje u svom mandatu imaju mogućnost pružanja stručne podrške JLS u provođenju svojih obaveza iz Zakona.

Minimum informacija koje bi članovi/ice komisije/odbora trebali da imaju da bi uspješno obavljali svoj mandat se odnose na:

- Pravni okvir za ravnopravnost spolova, a posebno: Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH, Zakon o zabrani diskriminacije u BiH, entitetski zakoni o zaštiti od nasilja u porodici;
- Javno-politički okvir, a posebno obaveze iz Gender akcionog plana BiH, strategija u oblasti nasilja u porodici, Strategije razvoja preduzetništva žena Republike Srpske, ali i drugih planskih dokumenata u kojima su predviđene mjere za postizanje ravnopravnosti spolova, kao što je Program razvoja poljoprivrednog zadrugarstva u Republici Srpskoj (2019-2025);
- Različite pristupe u procesu davanja mišljenja na nacрте akata koji se razmatraju u vijeću/skupštini, analize stanja ravnopravnosti spolova u JLS, definisanje strateških dokumenata u JLS, promociju ravnopravnosti spolova u JLS te obradu pojedinačnih predstavlja u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH (ukoliko je ta nadležnost predviđena).

Uprkos činjenici da žene čine znatno manji procenat izabranih vijećnika/odbornika, u komisije/odbore za ravnopravnost spolova se češće imenuju žene.

Lokalni izbori 2020. godine su održani 15. novembra u 142 grada i općine u BiH, a 20. decembra izbori su održani u Mostaru. Od ukupno 425 kandidiranih za načelničke pozicije, 29 su bile žene, od toga 12 u RS-u i 17 u FBiH. Od 140 osoba direktno izabranih na načelničke pozicije, svega je pet žena - tri načelnice su izabrane u RS-u, a dvije u FBiH. Žene su većinom izabrane za načelnice u vrlo malim općinama, koje raspolažu minimalnim budžetima¹². U vijećima JLS u F BiH su žene osvojile 22% mandata, odnosno 402 od 1.845. U RS-u, žene su osvojile 17% mandata, odnosno 214 od 1.256¹³.

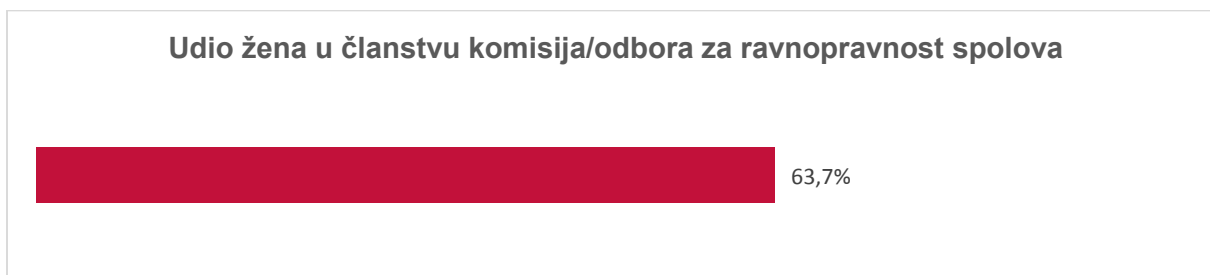
Nakon formiranja vijeća/skupština, JLS su pristupile uspostavljanju komisija/odbora za ravnopravnost spolova, koje su u većini lokalnih zajednica formirane do kraja februara 2021.g. Samo u jednoj od JLS, uključenoj u analizu, komisija još uvijek nije formirana do 20.5.2021.

Uprkos činjenici da žene čine znatno manji procenat izabranih vijećnika/odbornika, u komisije/odbore za ravnopravnost spolova se češće imenuju žene. Žene ne čine većinu u samo dvije komisije/odbora koji su obuhvaćeni analizom. Analiza je pokazala da žene čine 64% članstva u ovim komisijama/odborima, dok su muškarci zastupljeni u procentu od 36%.

¹² Odžak (6.938.937 KM), Drvar (3.154.300 KM), Istočni Drvar (916.000 KM), Jezero (835.500 KM), Novo Goražde (1.745.486 KM) – prema zvaničnim web stranicama relevantnih općina.

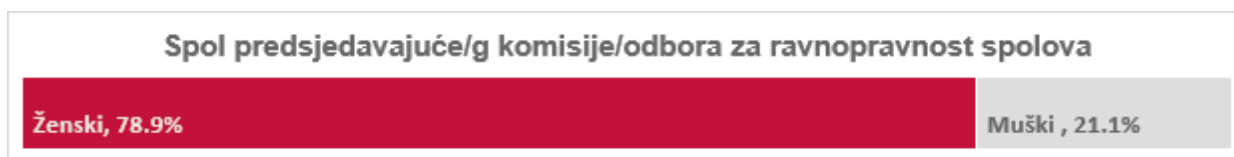
¹³ Politička participacija i vodstvo žena u Bosni i Hercegovini, UN Women, 2021. Više na: https://www2.unwomen.org/media/field%20office%20eca/attachments/publications/2021/4/izdanje%20br%204%20rodna%20ravnopravnost%20u%20fokusu%20bosna%20i%20hercegovinamin.pdf?la=en&vs=5349&fbclid=IwARIR_C70sv9RNUntKhoe5FuSrEaeAJH3csfcrH_O3PdPiZS5JFrnsnj8XBg

Izložak 6. Udio žena u komisijama/odborima za ravnopravnost spolova JLS u uzorku



Slično je i sa spolom lica koja predsjedavaju komisijama/odborima za ravnopravnost spolova, 79 % komisija/odbora predsjedavaju žene, dok su u 21 % JLS na predsjedavajućoj poziciji muškarci. Iako žene češće pokazuju interes za pitanja koja se tiču ravnopravnosti spolova, u rad komisija/odbora za ravnopravnost spolova bi trebalo osigurati jednako učešće odbornika/vijećnika muškog spola. Postoji opravdan interes da bi u suprotnom ove komisije/odbori mogli postati izolirana tijela u okviru vijeća/skupštine.

Izložak 7. Spol čelne osobe u komisiji/odboru 20 JLS koje su sudjelovale u anketi



Članovi/ce komisija/odbora za ravnopravnost spolova u JLS koje su uključene u analizu su vijećnici/odbornici i nezavisni članovi/članice. Pozitivna činjenica koja ukazuje na promjene u sastavu komisija/odbora za ravnopravnost spolova je imenovanje sve većeg broja nezavisnih članova/ica, koji procentualno gledano predstavljaju čak i blagu većinu u analiziranim odborima/komisijama. Nezavisni članovi/ice su uglavnom iz nevladinog sektora, osobe koje dolaze iz reda naučnih, stručnih i javnih radnika, ali i zainteresovani građani/građanke koji su se za učešće u radu komisija/odbora prijavili putem javnog konkursa (praksa ustanovljena u pojedinim JLS).

Ipak, u pojedinim komisijama/odborima u uzorku nema nezavisnih članova, dok u drugim JLS čine apsolutnu većinu. Preporuka je da nezavisni članovi/ce budu uključene u sve komisije/odbore za ravnopravnost spolova, te da se imenovanja vrše na osnovu javnih poziva i detaljno definisanih kriterija, među kojima treba biti kriterij iskustva, edukacija i iskazanog interesa za rad na unaprjeđenju stanja ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou.

Postojanje i jačanje uloge osoba koje pružaju administrativno-tehničku podršku ima potencijal da osigura sistemski pristup djelovanju za ravnopravnost spolova.

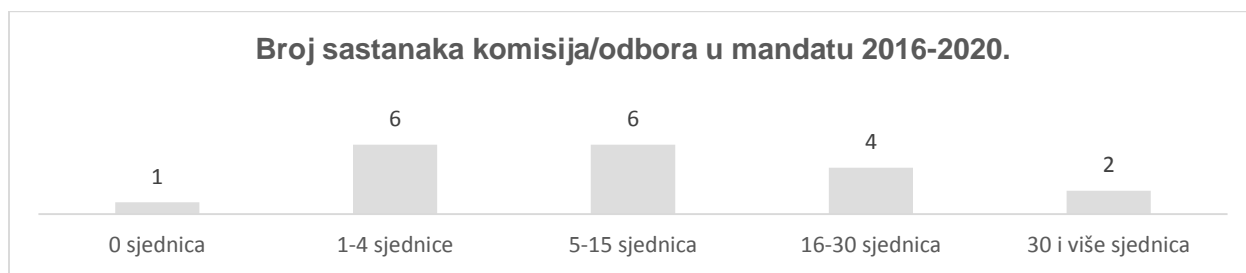
Većina komisija/odbora ima administrativno-tehničku podršku, koja im omogućava efikasnije obavljanje poslova iz nadležnosti. U većini slučajeva komisije/odbori dobijaju podršku od službi za zajedničke poslove ili sekretara vijeća/skupštine. Pojedine komisije/odbori podršku dobijaju kroz rad Službe za poslove vijeća/skupštine i načelnika.

Jednoj od komisija podršku radu pruža imenovani sekretar: „Rješenjem načelnika općine imenovan je tehnički sekretar Komisije - zaposlenik općinske administracije koji je veza između Komisije i administracije koja raspolaže potrebnom logističkom opremom“. Dvije jedinice lokalne samouprave su navele da nemaju nikakvu administrativnu podršku.

Sam proces sazivanja sjednica i rada komisija/odbora regulisan je u većini JLS (preko 95%) poslovnikom o radu vijeća/skupštine. U pojedinim JLS sazivanje sjednica je regulisano odlukom o osnivanju stalnih radnih tijela.

Značajan udio komisija/odbora održi mali broj sjednica tokom mandata. Ovaj nalaz predstavlja rizik za održivost ovih mehanizama i za djelovanje za ravnopravnost spolova u JLS.

Izložak 8. Frekvencija sastanaka komisija/odbora u prethodnom mandatu



Broj održanih sjednica komisija/odbora za ravnopravnost spolova varira i iznenađuje neaktivnost pojedinih komisija/odbora koji u toku četverogodišnjeg mandata nisu održali nijednu sjednicu. Sa druge strane, pojedine komisije/odbori su pokazali izuzetnu proaktivnost i zalaganje, te su održali preko 30 radnih sjednica.

Jedan od pozitivnih primjera je Komisija za pitanja mladih i ravnopravnost spolova Općine Tešanj koja je u mandatu 2016-2020. održala 33 radne sjednice, koje su uključivale i posjete i edukacije od strane istanutih stručnjaka u oblasti ravnopravnosti spolova.

Ipak, broj sastanaka ne znači neophodno da su se svi sastanci fokusirali na pitanja ravnopravnosti spolova jer su neke komisije s kombinovanim nadležnostima, ali i samo sastajanje ne znači da su time postignuti rezultati.

Šest analiziranih komisija su imale samo konstituirajuću i nekoliko sjednica tokom četverogodišnjeg mandata, a jedna od komisija nije imala niti jednu sjednicu, jer su sva tri imenovana člana nedugo nakon imenovanja podnijeli ostavke. Deset od 19 komisija koje su odgovorile na ovo pitanje su tokom četiri godine održale od 5-30 sjednica.

Na osnovu člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova, komisije/odbori za ravnopravnost spolova primarno bi se trebali baviti poslovima usaglašavanja propisa na lokalnom nivou sa ZORS-om, koordinirati

izradom i provedbom programa mjera za postizanje ravnopravnosti spolova na nivou lokalnih zajednica i u skladu sa tim, definisati rodno odgovorne budžete, te inicirati i nadzirati procese prikupljanja, analize i objavljivanja statističkih podataka razvrstanih po spolu¹⁴.

Analiza pokazuje da članovi/članice odbora/komisija nisu dovoljno upoznati sa svojim obavezama i dužnostima, te da nije uspostavljen sistem izrade i usvajanja godišnjih programa rada, što bi trebala postati stalna praksa u radu komisija/odbora.

U tom smislu je prilikom određivanja sadržaja upitnika stavljen naglasak na ključne obaveze iz Zakona i to usklađivanje propisa sa Zakonom, razmatranje budžeta iz ugla ravnopravnosti spolova, saradnja sa organizacijama civilnog društva, te doprinos promociji ravnopravnosti spolova. Pored toga naglasak je stavljen i na analizu planskog djelovanja za ravnopravnost spolova o čemu će biti riječi u nastavku.

Provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH se osigurava i kroz osiguravanje usaglašenosti pravnih akata koje donose JLS. Komisije/odbori u tom procesu mogu imati ključnu ulogu u pogledu nadzora.

Komisije/odbori su uglavnom davali mišljenja na odluke opće prirode, kada je u pitanju njihova usaglašenost sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u BiH, što je i obveza komisija/odbora za ravnopravnost spolova u skladu sa članom 24. pomenutnog Zakona. Ukupno trećina komisija/odbora uključenih u istraživanje nisu do sada davali mišljenja na dokumente opće prirode, najčešće zbog nedostatka kapaciteta komisije/odbora.

Pojedine komisije/odbori uključeni u analizu su davali mišljenja na dokumente koji su od značaja za rad lokalnih zajednica: „Komisija je u proteklom mandatu davala mišljenja na opće akte koje donosi vijeće, kao što su (donošenje Poslovnika Grada, Statuta Grada, Budžeta Grada, Odluke za savjete MZ-a i sl)“. Ohrabruje da i komisije/odbori koji nisu davale mišljenja isto namjeravaju učiniti tokom predstojećeg mandata: novoformirana Komisija ima kapacitete da u budućnosti daje mišljenja/razmatra ove dokumente iz ugla ravnopravnosti spolova.

Budžet JLS je ključni instrument za djelovanje u jedinicama lokalne samouprave. Budžet koji je kreiran u skladu sa standardima rodno-odgovornog budžetiranja je osnovni instrument za ravnopravnost spolova. Pristup rodno odgovornog budžetiranja je proces kojim se procjenjuje uticaj planiranih budžetskih sredstava na žene i muškarce, dječake i djevojčice. Da bi se to postiglo neophodno je da se prilikom izrade budžeta uzmu u obzir podaci o ravnopravnosti spolova te da se prijedlog budžeta sadrži informacije o planiranom uticaju na (ne)ravnopravnost spolova. U tom pogledu je značajna uloga komisija/odbora za ravnopravnost spolova koji mogu vršiti nadzor nad provođenjem ove obaveze te mogu amandmanski djelovati da se osigura dosljedno provođenje ove obaveze.

Dostavljanje budžeta na analizu komisijama/odborima nije ustaljena praksa, jer su svega dvije JLS odgovorile da im se budžeti dostavljaju na analizu, te su još dvije odgovorile da dobijaju budžet indirektno ili „svi materijali za koje predsjednik komisije utvrdi da su od značaja za rad komisije se dostavlja svim članovima komisije“. Nedovoljno znanje o analizi budžeta sa aspekta ravnopravnosti spolova može imati za posljedicu

¹⁴ Član 24. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH, stav (l).

usvajanje lokalnih budžeta u koje nisu uključene aktivnosti koje su prioritetne za muškarce ili žene (subvencioniranje rada vrtića, podrška provedbi entitetskih zakona o zaštiti od nasilja u porodici i sl.). U vezi sa navedenim bilo bi od velikog značaja dalje raditi na edukaciji članova/članica komisija/odbora u oblasti razumijevanja i integrisanja principa rodno odgovornog budžetiranja u lokalne budžete.

Organizacije civilnog društva/nevladine organizacije su jedan od partnera u realizaciji Gender akcionog plana kao i pojedinih zakona. Uključivanje i redovno savjetovanje sa ovim organizacijama se vidi kao jedan od elemenata održivosti djelovanja za ravnopravnost spolova.

Na pitanje da li u svoj rad uključuju organizacije civilnog društva i da se provode redovne konsultacije sa organizacijama civilnog društva 56,2% komisija/odbora je navelo da imaju razvijenu saradnju sa nevladinim sektorom. Dosadašnja saradnja se odnosila na aktivnosti provedbe gender akcionih planova, organizacije predavanja, panela i diskusija i davanja komentara na programe rada i budžete. Većina JLS koja je navela da iako do sada nisu imali razvijenu saradnju sa nevladinim sektorom, namjeravaju uvesti praksu saradnje u budućem periodu.

Promjene u oblasti ravnopravnosti spolova će biti moguće kada društvo prihvati ravnopravnost spolova kao jednu od svojih vrijednosti. Da bi se to desilo potrebno je promovirati značaj ravnopravnosti spolova za žene i muškarce, dječake i djevojčice.

U mandatu većine komisija/odbora stoji obaveza promocije ravnopravnosti spolova i učešće u obilježavanju značajnih datuma. Komisije/odbori učestvuju u obilježavanju 8. marta, Međunarodnog dana žena, ali i drugih značajnih datuma poput 25. novembra, Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama: „U sklopu implementacije GAP-a komisija donosi plan rada za svaku godinu i u okviru realizacije strateških ciljeva, organizovani su okrugli stolovi u sklopu obilježavanja značajnih datuma o pravima žena, kao npr. 25. novembar kada je u srednjoj školi održana panel diskusija na temu život bez nasilja“.

Obilježavanje značajnih datuma je veoma bitan korak u promociji ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. S tim u vezi, komisije/odbori bi trebale u okviru godišnjih planova rada, planirati obilježavanje dva najznačajnija datuma u oblasti ravnopravnosti spolova, 8. marta i 25. 11. te uspostaviti kontinuiranu saradnju sa entitetskim gender centrima u procesu planiranja i izrade pratećih promotivnih i radnih materijala.

Postojanje izvještaja o stanju ravnopravnosti spolova je ključno za planiranje aktivnosti i mjerenje napretka. Komisije/odbori se vide kao ključni akteri za izvještavanje prema drugim tijelima vijeća/skupštine i drugih tijela JLS

Komisije/odbori izvještavaju vijeća/skupštine o svom radu najčešće jednom godišnje ili češće u slučaju potrebe ili zahtjeva. Dvije komisije/odbora dostavljaju izvještaje dva puta godišnje, dok je u dva primjera evidentirao da se izvještaji uopšte ne dostavljaju: „Ne postoji praksa dostavljanja izvještaja Komisije Vijeću. Komisija po potrebi dostavlja zapisnik sa sjednice Gradskom vijeću“. Dvije komisije gradskom vijeću dostavljaju svaki izvještaj sastanka komisije.

Sistem izvještavanja o radu odbora/komisija za ravnopravnost spolova potrebno je usaglasiti sa izvještajnom tempom koji je propisan poslovnica o radu grada/opštine/općine (npr. u skladu sa članom 117. Poslovnika o radu Općinskog vijeća Tešanj Općinsko vijeće obavezno je putem nadležne službe izraditi šestomjesečni i godišnji izvještaj)¹⁵. Pored toga, neujednačenost sistema izvještavanja predstavlja značajnu prepreku u procesu prikupljanja podataka o radu komisija/odbora za ravnopravnost spolova, te je neophodno uskladiti formate izvještaja komisija/odbora za ravnopravnost spolova. Izvještaji komisija/odbora bi trebali biti uključeni kroz izvještaje vijeća/skupština.

Trenutni proces dostavljanja izvještaja je neujednačen i jedan od pozitivnih primjera koji je opisan u okviru ankete kaže: „Stručna služba za poslove općinskog vijeća u skladu sa odlukom o osnovanju stalnih radnih tijela izrađuje i vijeću dostavlja godišnju informaciju o radu vijeća koja sadrži i informaciju o radu svih komisija vijeća sa brojem održanih sjednica, evidencije prisustva sjednicama komisija sa pregledima pitanja koje su se razmatrale i donesenim zaključcima“.

¹⁵ Poslovnika o radu Općinskog vijeća Tešanj. Više na: https://opcina-tesanj.ba/wp-content/uploads/images/Pre%C4%8Di%C5%A1%C4%87eni_tekst_Poslovnika_o_radu_OV_Te%C5%A1anj.pdf

Održivo djelovanje za ravnopravnost spolova u jedinicama lokalne samouprave

Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH kao i Gender akcioni plan BiH pretpostavljaju da je za ostvarivanje ravnopravnosti spolova potrebno osigurati kontinuirano i usmjereno djelovanje svih nivoa vlasti. Periodično donošenje Gender akcionog plana BiH osigurava mjerenje napretka, utvrđivanje prioriteta za djelovanje na srednjeročnom nivou te sisteme praćenja i izvještavanja.

Zbog toga se ova analiza usmjerila na utvrđivanje postojećih praksi u pogledu pristupa djelovanju za ravnopravnost spolova u JLS. Sama analiza je izrađena sa pretpostavkom da su lokalni gender akcioni planovi optimalan pristup za djelovanje za ravnopravnost spolova u JLS. Ovaj pristup je prepoznat i u Gender akcionom planu BiH posebno iz razloga jer osigurava provođenje obaveza iz člana 24. Zakona o ravnopravnosti spolova. Ipak prilikom prikupljanja podataka o postojanju podataka o lokalnim gender akcionim planovima ova Analiza je analizirala postojanje drugih praksi koje postoje u JLS koje nemaju usvojen gender akcioni plan.

Lokalni gender akcioni planovi kao instrumenti za održivo djelovanje za ravnopravnost spolova u JLS

Lokalni gender akcioni planovi, koji su trenutno na snazi, doneseni su u svega 20% jedinica lokalne samouprave koje su obuhvaćene istraživanjem. U 50% JLS akcioni planovi su bili izrađeni ali je vrijeme njihove provedbe isteklo, te novi planovi nisu doneseni. U 30% JLS akcioni planovi nisu nikada doneseni. Navedeni podaci ukazuju na mali broj važećih lokalnih gender akcionog planova, što direktno utiče na kvalitet aktivnosti koje se provode na lokalnom nivou. Većina planova nosi naziv gender akcioni plan, dok su u pojedinim JLS planovi nose naziv: Akcioni plan jednakosti i ravnopravnosti spolova, Lokalni gender akcioni plan ili Strateški plan za zaštitu ljudskih prava žena i djece.

Izložak 9. LGAP u 20 JLS koje su popunile anketu



Lokalni gender akcioni planovi koji su prikupljeni za potrebe ove analize su u većoj mjeri strukturirani prema obavezama iz člana 24. Zakona kao i prioriternih oblasti Gender akcionog plana BiH.

Najčešći primjer strukture gender akcionih planova koji su doneseni na nivou jedinica lokalne samouprave može se predstaviti na sljedeći način:

Uvod

Pregled pravnog i institucionalnog okvira za ravnopravnost spolova i pregled pravnog okvira za izradu gender akcionog plana

Pregled stanja ravnopravnosti spolova u gradu/opštini/općini:

- Opći podaci o gradu/opštini/općini
- Formiranje i rad institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova
- Pregled stanja ravnopravnosti spolova po oblastima
 - o Tržište rada
 - o Obrazovanje
 - o Zdravlje
 - o Socijalna zaštita
 - o Nasilje nad ženama i trgovina ljudima
 - o Učešće žena u javnom životu

Struktura Gender akcionog plana

Ciljevi i aktivnosti Gender akcionog plana

Sistem monitoringa i evaluacije

Osnovni pojmovi i definicije iz oblasti ravnopravnosti spolova

Većina donesenih gender akcionih planova bazirana je na principima Evropske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnom nivou. Planovi sadrže analize stanja ravnopravnosti spolova i statističke podatke o zastupljenosti žena i muškaraca u oblastima zapošljavanja, obrazovanja, socijalne zaštite, učešća u javnom životu i članstva u udruženjima i nevladinim organizacijama. Pojedini gender akcioni planovi uključuju i analizu budžetskih izdvajanja (npr. Sanski Most) kako bi se prikazalo na koji način se troše budžetska sredstva i da li je budžet kreiran prema principima rodno odgovornog budžetiranja.

Analizom gender akcionih planova koji su trenutno na snazi i planova čiji je period implementacije istekao, možemo zaključiti da su u većini planova statistički podaci samo taksativno prikazani u tabelama, bez značajnije gender analize. U pojedinim planovima, uključena je analiza stanja ravnopravnosti spolova, koja pruža podatke o trenutnom stanju u oblastima koje su u okviru strateških ciljeva obuhvaćene planom. Nedostatak predstavlja i nedovoljna povezanost akcionih planova sa strateški dokumentima za ravnopravnost spolova na višim instancama, primarno Gender akcionim planom BiH, ali i strateškim dokumentima iz oblasti nasilja u porodici, podrške ženskom poduzetništvu i rodno odgovornog budžetiranja.

S druge strane, analiza akcionih planova JLS koje su obuhvaćene analizom (akcioni planovi koji su na snazi i akcioni planovi čija je implementacija finalizirana), ukazuje na pozitivne trendove provođenja gender analize uz definisanje problema i nedostataka, u smislu obrade podataka prema spolu, analize nivoa usklađenosti propisa i aktivnosti sa međunarodnim i domaćim standardima iz oblasti ravnopravnosti

spolova, analize usklađenosti budžeta sa potrebama oba spola i saradnje gradskih/općinskih/opštinskih vlasti i nevladinih organizacija koje se bave pitanjem ravnopravnosti spolova.

Većina gender akcionih planova predviđela je ulogu komisija/odbora za ravnopravnost spolova, kao mehanizma praćenja provođenja aktivnosti GAP-a.

Iako tačan broj lokalnih gender akcionih planova, trenutno na snazi, u BiH nije poznat, predmetna analiza pokazuje da u svega 20% od ukupno 19 gradova/opština/općina uključenih u analizu postoje aktuelni planovi. Navedeni broj je izrazito mali i pokazuje na slab interes jedinica lokalne uprave da rade na izradi gender akcionih planova kao temeljnih strateških dokumenata za implementaciju ravnopravnosti spolova na lokalnom nivou. Nezainteresiranost JLS može se pojasniti različitim faktorima, koji uključuju: nedostatak kapaciteta JLS da rade na izradi planova bez podrške gender mehanizama na višim instancama i međunarodnih organizacija¹⁶, nerazumijevanje značaja gender akcionih planova u smislu strateškog usmjerenja rada gradskih/opštinskih/općinskih službi u oblasti ravnopravnosti spolova i generalna neaktivnosti komisija/odbora i gradonačelnika/načelnika u ovoj oblasti.

Rješenje navedenoj situaciji može biti sistematska podrška gender institucionalnih mehanizama na entitetskom nivou jedinicama lokalne samouprave da rade na izradi i praćenju gender akcionih planova. Međutim, činjenica da se planovi ne usvajaju i u nedovoljnom kapacitetu provode ukazuje na potrebu pronalaska alternativnog rješenja strateškog okvira za ravnopravnost spolova na lokalnom nivou, što bi mogli biti godišnji planovi za unaprijeđenje ravnopravnosti spolova koji bi trebale pripremati nadležne gradske/opštinske/općinske službe uz saradnji sa komisijama/odborima za ravnopravnost spolova, koji bi u procesu njihove provedbe trebale imati nadzornu i savjetodavnu ulogu.

Svi gender akcioni planovi, trenutno na snazi, uključili su poglavlja - javni život i donošenje odluka i rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima. Sve jedinice JLS osim jedne uključile su i poglavlje sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici i trgovinu ljudima. Također, u većini planova zastupljena su i poglavlja obrazovanje, nauka i sport, zdravlje, socijalna zaštita i rod i sigurnost. Poglavlje koje se odnosi na saradnju sa medijima zastupljeno je samo u jednom lokalnom gender akcionom planu. Interesantno je spomenuti da je u jednom akcionom planu definisan i cilj da se sve odluke u JLS donose u skladu sa principima ravnopravnosti spolova.

Također je evidentno da se prioriteta za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova na području općine/opštine/grada ne utvrđuju unaprijed, planski i sistemski i samo u jednoj jedinici lokalne samouprave isto se čini na osnovu donesenog gender akcionog plana. Redovni godišnji izvještaji o ravnopravnosti spolova za područje općine/opštine/grada koji su dostupni javnosti izrađuju se samo u jednoj JLS. Izvještaji za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova podneseni su u samo jednoj od JLS i to su podnesena ukupno četiri izvještaja.

Lokalni gender akcioni planovi su instrument komisija/odbora i doprinose značajnim rezultatima za ravnopravnost spolova u JLS

¹⁶ U 70% JLS planovi su izrađeni u saradnji sa vanjskim partnerima. Jedinicama lokalne samouprave podršku su pružili entitetski gender centri, UN Women, UNSP, Holandska razvojna agencija (SNV) i Medica Zenica.

Pojedine jedinice lokalne samouprave su preduzele veoma značajne korake u smislu unaprijeđenja kvalitete života za građanke i građane putem konkretnih akcija i subvencija. Primjer je Općina Centar, u kojoj je načelnik početkom početkom 2017. godine donio je Pravilnik o raspodjeli novčanih sredstava za sufinansiranje troškova za pružanje usluga vantjelesne oplodnje. Sufinansiranje troškova vantjelesne oplodnje je projekt koji se realizuje putem općinske Službe za boračko-invalidsku, socijalnu zaštitu i društvene djelatnosti, a u budžetu je za pomenutu namjenu od 2017-2019.g. godine obezbijedeno 200.000 KM, te odobreno oko 60 zahtjeva¹⁷.

Na osnovu Gender akcionog plana Općine Novo Sarajevo za period 2018.- 2022. godina, kao i drugih strateških dokumenata Općine Novo Sarajevo, pozvane su nevladine organizacije i organizacije civilnog društva da se jave na: Javni poziv organizacijama civilnog društva/nevladinim organizacijama za predaju prijedoga projekata iz oblasti obrazovanja, kulture, sporta, podrške mladima podrške za djecu sa poteškoćama u razvoju i oblasti zaštite okoliša. Jedna od komponenti poziva odnosila se na: 1.3. Projekti koji imaju za cilj promoviranje ravnopravnosti spolova u skladu sa Gender akcionim planom Općine Novo Sarajevo za period 2018.- 2022. godina (Srednjoročni cilj 3 Općina prati stanje i saraduje sa drugim akterima na unapređenju stanja ravnopravnosti spolova)¹⁸.

Kao značajni rezultati u provedbu gender akcionih planova u JLS mogu se izdvojiti i edukacije uposlenika i djece predškolske uzrasti, povećana sredstva u budžetu, namijenjena poboljšanju materijalnog statusa određenih grupa stanovništva: žena, djece, učenika, studenata, i dr. održane obuke općinskih vijećnika i zaposlenika, i dr, formirano sedam ženskih obrta i održan Sajam ženskog poduzetništva.

Predstavnici jedne od jedinica lokalne samouprave su naveli detaljan izvještaj o postignutim rezultatima: *U saradnji sa Udruženjem poslovnih žena BiH održan je okrugli sto „Budi poduzetnica na lldži“ kao i dvije radionice. Izvršeno je ispitivanje mišljenja javnosti o pitanjima jednakosti i ravnopravnosti spolova o rodno zasnovanom nasilju nad ženama, obilježen je Međunarodni dan nasilja nad ženama, održana je panel diskusija život bez nasilja, donesen Pravilnik za apliciranje za žene poduzetnice po osnovu programa za poduzetništvo žena“*

U dva primjera ispod jasno je prikazan u kojoj mjeri su lokalni gender akcioni planovi doprinijeli promjenama za ravnopravnost u JSL.

U Općini Tešanj djelovanje na ravnopravnosti spolova u prethodnom mandatu Komisije za pitanja mladih i ravnopravnost spolova bilo je usmjereno na pokretanje izrade LGAP-a, intenziviranje saradnje s udruženjima, policijom i centrom za socijalni rad, s ciljem formiranja lokalnog referalnog mehanizma za suzbijanje nasilja u porodici, te podizanje svijesti javnosti o političkom participaciji žena i ekonomskim mogućnostima mladih u Tešnju.

¹⁷ <http://www.centar.ba/novost/15074/opcina-centar-i-u-2019.-godini-nastavlja-sufinansirati-troskove-vantjelesne-oplodnje>

¹⁸ <https://novosarajevo.ba/javni-poziv-organizacijama-civilnog-drustva-nevladinim-organizacijama-za-predaju-prijedloga-projekata-iz-oblasti-obrazovanja-kulture-sporta-podrske-mladima-podrske-za-djecu-sa-poteskocama-u-razvoj-2/>

Izložak 11. Općina Tešanj, komisija koja aktivno djeluje za ravnopravnost spolova

Jasna nadležnost Općine i Komisije	Mandat komisije i smjernice za rad	Rezultat
<p>Član 11. Općina u okviru samoupravnog djelokruga:</p> <p>1. osigurava uslove za poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;</p> <p>28. donosi programe mjera radi postizanja jednakosti spolova, te osigurava vođenje statističkih podataka i informacija i</p>	<p>Komisija za pitanja mladih i ravnopravnost spolova je prihvatila pristup integrisati princip ravnopravnosti spolova na nivou jedinice lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini na prijedlog projekta UNDP MEG.</p> <p>U toku 2019. godine Održano 11 sjednica Komisije Komisija učestovala u 2 projekta UNDP Komisija objavljuje izvještaj o svom radu na stranici Općine</p>	<p>Usvojena inicijativa i pokrenute aktivnosti na izradi GAP Općine Tešanj Izrađen spisak i ostavarena komunikacija sa udruženjima sa područja Općine Održana obuka službenika na temu ravnopravnosti spolova Održan sastanak sa MUP-om na temu nasilja Održan sastanak sa Centrom za socijalni rad Usvojena inicijativa za formiranje lokalnog koordinacionog tijela za nasilje u porodici Organizovana dva okrugla stola na temu „Žene u društveno političkom životu“ i „Mogućnost i perspektive mladih u lokalnoj zajednici“</p>

Grad Gradiška je kroz rodno odgovorno budžetiranje osigurao da se veći dio budžeta Grada izdvaja za sigurnu kuću u Banjoj Luci, samohrane roditelje, parove koji se bore s neplodnošću, marginalizirane žene, za uključenje djevojčica u sportske aktivnosti, te za promociju ženskog poduzetništva.

Izložak 12. Grad Gradiška – Gender akcioni plan i rodno-odgovorno budžetiranje daju rezultate

Usvojen Gender akcioni plan	Mandat komisije i smjernice za rad	Rezultat
<p>Akcionni plan za ravnopravnost polova izradila je Radna grupa za izradu Akcionog plana za ravnopravnost polova grada Gradiška za period 2018.-2020. godine.</p> <p>Isti je usvojen od strene Skupštine grada Gradiška 2018. godine.</p> <p>Izrađen je na inicijativu Komisije za društveni položaj žena i ravnopravnost polova a u okviru programa „Izrada lokalnih akcionih planova za ravnopravnost polova.“, kojeg je provodio Gender centar Vlade Republike Srpske.</p>	<p>Redovno se prati provođenje akcionog plana</p> <p>Gradonačelnik o skupštini podnosi Izvještaj o realizaciji Akcionog plana ravnopravnosti spolova na području grada Gradiška za period 2018-2020. godine, za svaku godinu</p> <p>Analiza stanja je iskorištena u planiranju budžeta</p>	<p>Osigurana su sredstva za sigurnu kuću u Banja Luci u iznosu od 4000 KM</p> <p>Povećana su izdvajanja za udruženja koja uključuju djevojčice u sport kao i udruženja koja rade sa ranjivim grupama žena</p> <p>Osigurana su sredstva za Udruženje samohranih roditelja u iznosu od 5.000 KM</p> <p>Osigurana su sredstva za pomoć za vantjelesnu oplodnju u iznosu od 20.000 KM</p> <p>Osigurana je promocija ženskog poduzetništva i proizvoda od strane Turističke organizacije grada Gradiška te su sklopljeni ugovori sa poduzetnicama</p>

Rezultati koji su ostvareni provođenjem lokalnih gender akcionih planova nisu dovoljno vidljivi niti su izvještaji javno dostupni

Predstavljeni rezultati koji su ostvareni u JLS kao posljedica postojanja i provođenja aktivnosti iz lokalnih gender akcionih planova su prikupljeni od autora ove analize. Očigledno je da JLS nemaju jasne okvire za praćenje provođenja lokalni gender akcionih planova a izvještaji koji sadrže informacije o postignutim rezultatima (ako se izrađuju) nisu dovoljno vidljivi.

Izvještaji o provođenju aktivnosti lokalnih gender akcionih planova od strane nadležnih službi i institucija su dostavljani komisijama/odborima u većini jedinica lokalne samouprave: „Komisija je vršila izradu izvještaja o provođenju GAP-a, na osnovu podataka dobijenih od nadležnih općinskih službi, Ministarstva obrazovanja KS i Centra za socijalni rad, a isti je razmatralo i usvojilo Općinsko vijeće“.

Ipak možemo zaključiti da je sistem dostavljanja izvještaja neujednačen što ukazuje na nedostatak sistema u procesu izvještavanja, jer u pojedinim jedinicama lokalne samouprave nadležne službe ne izvještavaju komisije/odbore o provedenim aktivnostima već komisije/odbori izvještaje koje sami sačinjavaju šalju općinskim/opštinskim vijećima/skupštinama.

Ova analiza je potvrdila određeni napredak kada je u pitanju djelovanje JLS za ravnopravnost spolova. U svim JLS koje su obuhvaćene ovom analizom postoje komisije/odbori za ravnopravnost spolova što predstavlja izvrsnu pretpostavku za djelovanje za ravnopravnost spolova. Podaci međutim pokazuju da je veliki broj komisija/odbora neaktivan, da ne održavaju sjednice niti imaju stvarnog uticaja u oblasti svog mandata. Sa druge strane očigledno je da u onim JLS u kojima su komisije/odbori pokretači aktivnosti da su promjene vidljive. To je posebno u onim JLS gdje su doneseni lokalni gender akcioni planovi i gdje su poduzete aktivnosti na njihovom provođenju. Analiza je potvrdila da konkretne rezultate koje su posljedica prevashodno aktivnosti komisija/odbora. Ovaj nalaz je dokaz da su komisije/odbori ključni instrumenti i partneri u provođenju Zakona i GAPBIH na lokalnom nivou. Ipak ova analiza je pokazala da u većini JLS nedostaje osnove za strateško djelovanje za ravnopravnost spolova te da mali broj JLS ima važeći lokalni gender akcioni plan.

Istovremeno, jasno je da je ovim tijelima potrebna podrška. Analiza je potvrdila se članovi/ice ovih komisija/odbora imenuju na isti način kao i druga slična tijela i da u većini slučajeva nemaju prethodna iskustva i/ili interes da se bave temom ravnopravnosti spolova. Resursi za jačanje kapaciteta članova/ica uglavnom nisu dostupni te ne postoje dokazi da takvu podršku dobijaju od strane drugih institucija JLS. Većina aktivnosti na jačanju kapaciteta članova/ica komisija dolazi od strane vanjskih aktera koji su u određenom broju slučajeva katalizirali povećan angažman komisija/odbora.

Iz navedenih razloga neophodno je kreirati novi pristup za djelovanje JLS za ravnopravnost spolova. Analiza potvrđuje da podrška radu komisijama/odborima da pristupe pitanjima ravnopravnosti spolova strateški ima potencijal da rezultira u promjenama.

Djelovanje za ravnopravnost spolova u JLS je prepoznat kao ključni pristup Gender akcionog plana BiH te postoji opravdan interes i očekivanje da bi institucionalni mehanizmi osnovani pri vladama (a prvenstveno Gender Centar RS i Gender Centar FBiH) trebali da pružaju podršku JLS u tom procesu. Ova podrška je opredjeljenje i gender centara koji se manifestirao kroz direktnu podršku JLS da se usvoje lokalni gender akcioni planovi, osigura podrška u provođenju aktivnosti ali i analizira stanje ravnopravnosti spolova u JLS (između ostalog i ovom analizom).

Opredjeljenje Gender Centar RS i Gender Centar FBiH da podrže rad JLS i komisija/odbora predstavlja priliku da se unaprijedi i djelovanje komisija/odbora. Zbog toga su preporuke za unapređenje stanja fokusirane na ovoj prilici i opredjeljenju. One imaju za cilj da informišu dalji rad u ovoj oblasti koji je baziran na nalazima ove Analize. Preporuke su predstavljene u vidu matrice koja pravi vezu između nalaza, aktivnosti i promjena koje se očekuju.

Nalaz	Aktivnosti	Promjene
Članice/ovi komisije/odbora nemaju znanja i iskustva u oblasti ravnopravnosti spolova	Potrebno je jačati kapacitete komisija kroz obuke i resurse nakon svakih izbora	Komisije/odbori u toku svog mandata djeluju za ravnopravnost spolova
	Gender centri periodično dostavljaju informacije komisijama/odborima o dobrim praksama	Komisije/odbori na osnovu naučenih lekcija iniciraju aktivnosti u JLS
	Gender centri dostavljaju informacije o značajnim danima za ravnopravnost spolova zajedno sa temama i materijalima	Komisije/odbori zajedno sa gender centrima doprinose promociji ravnopravnosti spolova
Ne postoji dovoljno informacija o radu JLS za ravnopravnost spolova	Gender centri na godišnjem nivou dostavljaju upitnik za procjenu djelovanja JLS	Kreira se sistem upoređivanja stanja u JLS te se prikupljaju dobre prakse
Procenat važeći lokalnih gender akcionih planova je nizak	Gender centri potvrđuju i dostavljaju metodologiju za izradu LGAP	Postepeno se povećava broj LGAP u JLS
	Podržava se utvrđivanje stanja ravnopravnosti spolova u JLS	Odluke o aktivnostima se donose na osnovu činjenica
	Podržava se provođenje LGAP	Dešavaju se promjene u oblasti ravnopravnosti spolova
Komisije/odbori nemaju pristup djelovanju tijela u drugim JLS	Organizuje se godišnja konferencija komisija/odbora za područje entiteta	Kapaciteti komisija/odbora su unaprijeđeni te su članice/ovi upoznati sa dobrim praksama
	Unapređuje se resursni dio web stranica gender centara	Informacije o dobrim praksama su jednostavno dostupne komisijama/odborima
Izvještaji o stanju i napretku u oblasti ravnopravnosti spolova u JLS nisu dostupni	Gender Centri koriste informacije iz upitnik da potiče djelovanje komisija/odbora te da se prikupljene informacije dostavljaju tijelima JLS i javnosti	Tijela JLS i javnost podržavaju djelovanje za ravnopravnost spolova

Prilog I: Osnovni pojmovi

Spol se odnosi na biološka ili fizička svojstva kao što su spolni i reproduktivni organi, specifični hormoni i hromozomi (tj. XY/XX) prema kojima se razlikuju muškarci i žene. To uključuje i sekundarne spolne karakteristike, koje su specifične za svaki spol tokom puberteta, ali nisu presudne za reprodukciju. Sekundarne spolne karakteristike koje se pripisuju različitim spolovima uključuju rast dlaka na licu i tijelu, raspodjelu mišićne mase i masnog tkiva i promjenu visine glasa. Iako je to rijetkost, sa napretkom medicine (hormonska terapija i operacije), danas se i spol može promijeniti. Ipak, to nije prirodan proces – spol se ne mijenja bez medicinske intervencije.

Rod se odnosi na društvene karakteristike, uloge, ponašanja i attribute koji se pripisuju muškarcima i ženama u datom društveno-kulturnom kontekstu. Kao i društvo i kultura, i rod se s vremenom mijenja i varira u različitim društveno-kulturnim kontekstima. Mnoge razlike između žena, muškaraca, djevojčica i dječaka nisu prirodne činjenice, nego su proizvodi promjenjivog društveno-kulturnog okruženja.

Izložak 13. Pregled osnovnih razlika u značenju spola i roda

SPOL	ROD
Više biološki određen, uvjetovan kromosomskim razlikama;	Više društvena konstrukcija, naučene uloge;
Više statičan – teža promjena, iako se hormonima i operacijama može utjecati na primarna i sekundarna spolna obilježja	Više dinamičan, mijenja se vremenom, pod utjecajem mnogih socio-ekonomskih faktora
Slično definiran u svim društvima: muški, ženski, ali postoji i treći, inerspol, koji nije prepoznat u većini društava.	Više se razlikuje od jednog do drugog društva i kulture, kao i unutar samih kultura.
Osnova za zakonske kategorije: muški i ženski, dok za bebe rođene sa interspolnim obilježjima (i muška i ženska spolna obilježja) u BiH liječnik određuje spol prema vidljivim karakteristikama. Mogućnost nedefiniranja spola ili definiranja trećeg spola u BiH nije dostupna.	U nekim društvima, transrodne osobe (kod kojih se vlastiti rodni identitet ne poklapa sa spolom upisanim po rođenju) mogu promijeniti svoj zakonski spol, dok u BiH osoba mora proći sve dostupne faze medicinske promjene spola da bi mogla promijeniti zakonski spol.

Pravna/juristička ravnopravnost podrazumijeva ravnopravnost spolova zagarantiranu ustavom, zakonom i drugim aktima koje država donese u svrhu promocije i provođenja jednakog tretmana žena i muškaraca. Prema ovom konceptu,

nije dozvoljeno praviti diskriminaciju žena u odnosu na muškarce po bilo kojem osnovu, nego i jedni i drugi imaju jednake mogućnosti. U suprotnom, na djelu je direktna diskriminacija jednog spola u odnosu na drugi.

Supstantivna ravnopravnost se pak ne može ostvariti samo donošenjem zakonske regulative i utvrđivanjem politika djelovanja, već se mora voditi računa o specifičnim potrebama žena ili muškaraca, te o jednakim rezultatima i mogućnostima.

Implicitne predrasude su podsvjesne pretpostavke ili stereotipi o određenim društvenim grupama (rod, rasa, nacionalnost, vjeroispovijest itd.), koje se razvijaju od djetinjstva i s vremenom se sve više ukorjenjuju u svijesti pojedinca/pojedinke. Implicitne predrasude mogu postojati čak i ako pojedinac usvoji nepristran pogled na svijet.

Termin **Rodne predrasude** nastao je u Sjedinjenim Američkim Državama kako bi se opisao nejednak tretman ili očekivanja od pojedinca ili grupe, na osnovu spola, a kao rezultat formiranih rodni uloga. Rodne uloge ukazuju na stavove i ponašanja prema ženama i muškarcima, koji su bazirani na stereotipima o “pravoj prirodi” i “pravoj ulozi” muškaraca i žena.

Rodno uvjetovano nasilje je upotreba bilo kog oblika nasilja (fizičkog, psihičkog, seksualnog i ekonomskog) nad nekom osobom samo zato što je određenog spola. Posljedice nasilja mogu biti fizičke, seksualne ili psihološke povrede ili patnja. Pod nasiljem podrazumijevamo i prijetnje nasilnim djelima, prisiljavanje ili oduzimanje slobode. Istraživanja nam govore o tome da su žrtve nasilja u preko 95% slučajeva osobe ženskog spola, dok su nasilnici u preko 95% slučajeva muškarci. Zbog toga se rodno zasnovano nasilje najčešće izjednačava s muškim nasiljem nad ženama.

Najučestaliji oblik rodno zasnovanog nasilja jeste **nasilje u porodici**, a nakon porodičnog, slijedi nasilje koje se dešava u zajednici (seksualno nasilje, trgovina ženama u svrhu seksualnog iskorištavanja, nasilje na poslu).

Kada neko kaže „nasilje“, svi prvo pomislimo na **fizičko nasilje**, na batine, udaranje, šamaranje, guranje, vezivanje, zaključavanje, pucanje iz vatrenog oružja ili povređivanje nožem i drugim predmetima. Pored toga, fizičko nasilje je i čupanje za kosu, nanošenje opekotina (npr. peglom, cigaretom), ali i uskraćivanje osnovnih potreba (za hranom, vodom, snom). Težina povreda varira od minimalnih do ozbiljnih (prijelomi, podljevi, modrice), trajnih povreda i smrti.

Psihičko nasilje podrazumijeva radnje poput: vikanja, neprestanog kritikovanja, ponižavanja, optuživanja, zastrašivanja, uskraćivanja prava, prijetnji samoubistvom („ubit ću se ako me ostaviš!”), širenja glasina (ogovaranje), ljubomornih scena 'kada neko pretresa vaše stvari, prisluškuje vaše razgovore), čitanja vaših dokumenta (poruke, mejlove).

Ekonomsko nasilje je oduzimanje imovine, nedovoljno davanje novca za život (npr. uskraćivanje novca za hranu), uništavanje imovine, nejednaka dostupnost zajedničkim sredstvima, sprečavanje zapošljavanja ili obrazovanja i stručnog napredovanja ženi od muža, ili kćerkama od oca, uskraćivanje prava na

vlasništvo, prisiljavanje da se odrekne vlasništva ili prodaja stvari bez saglasnosti vlasnika/ce, te prodaja stvari i imovine pod prinudom.

Seksualnim nasiljem smatra se silovanje, seksualno uznemiravanje, zahtijevanje seksualnih usluga u zamjenu za uslugu ili stvar, seksualno zlostavljanje djece, prisila na brak, komentari koji imaju seksualno značenje, dodirivanje bez pristanka.

Seksualno uznemiravanje je neželjeno ponašanje seksualne prirode, zbog kojeg se određena osoba osjeća uvrijeđeno, poniženo ili zastrašeno. Neželjeno ponašanje mora sadržavati seksualni element, konotaciju ili implikaciju kako bi se okvalifikovalo kao “ponašanje seksualne prirode“. Seksualno uznemiravanje može se sastojati od različitih oblika verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja seksualne prirode koje osoba koja je izložena ovom ponašanju ne želi.¹⁹ Seksualno uznemiravanje može predstavljati akt fizičkog, verbalnog ili neverbalnog ponašanja.

Verbalno ponašanje odnosi se na riječi, odnosno zvukove koje osoba iskaže ili izrazi, a može ih iskazati usmenim odnosno pismenim putem. Primjeri verbalnog ponašanja, između ostalog, su:

- Zahtijevanje dodira, zagrljaja,
- Upućivanje seksualnih prijedloga,
- Upućivanje uvreda, komentara, opaski ili aluzija seksualne prirode,
- Neželjeni pozivi za sastanke, flertovanje ili traženje seksualnog odnosa,
- Neželjena pitanja o seksualnom životu,
- Upućivanje uvredljivih viceva, seksualnih šala i dobacivanja,
- Komentiranje nečije seksualne (ne)privlačnosti.

Neverbalno ponašanje obuhvata gestikulacije i insinuacije koje upućuju na imitaciju seksualnog odnosa, što mogu biti: Izlaganje, prikazivanje ili slanje pornografije, seksualno eksplicitnih slika, karikatura ili postera ili drugih seksualnih slika.

Fizičko ponašanje odnosi se na svako ponašanje osobe koje uključuje kontakt s tijelom osobe koja je izložena neželjenom ponašanju. To može podrazumijevati: dodire seksualne prirode, zagrljaje, poljupce štibanje, milovanje, udaranje, stiskanje druge osobe.

Rodno zasnovano uznemiravanje je neželjeno ponašanje u vezi sa pripisanim rodnom osobe, kojim se omalovažava, ponižava ili vrijeđa osoba u njenom svojstvu kao muškarca ili žene. Ova vrsta uznemiravanja se vrši zbog rodni uloga žena i muškaraca u društvu, odnosno rodni uloga koje se smatra da žene i muškarci trebaju da vrše.

¹⁹ Smjernice za prevenciju seksualnog i rodno zasnovanog uznemiravanja u pravosudnim institucijama u Bosni i Hercegovina, Visko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Sarajevo, 2015.g. str. 5-7.

Prilog 2: Pregled stanja u jedinicama lokalne samouprave koje su dostavile odgovore na upitnike

NAZIV JLS	USPOSTAVLJENA KOMISIJA/ODBOR ZA RAVNOPRAVNOST POLOVA/SPOLOVA	NAZIV KOMISIJE/ODBORA	VRIJEME IMENOVANJA POSLJEDNJEG SASTAVA KOMISIJE/ODBORA	PROCENAT ČLANOVA KOMISIJA/ODBORA PO SPOLU	SPOL PREDSEDAVAJUĆEG/G KOMISIJE/ODBORA	DA LI JE ODBOR/KOMISIJA IZRADILA GAP
Općina Tešanj	Da	Komisija za pitanja mladih i ravnopravnost polova	24.03.2021.godine	100 % - Ž	Ženski	Da
Grad Zenica	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	06.01.2021. godine	80 % - Ž 20 % - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao
Općina Vogošća	Da	Komisija za ljudska prava, mlade i ravnopravnost spolova	25.02.2021.godine	20 % - Ž 80 % - M	Nije naznačeno	Da
Općina Travnik	Da	Komisija za mlade i ravnopravnost polova	10.3.2021. godine	40 % - Ž 60 % - M	Muški	Da
Općina Sapna	Da	Komisija za jednakopravnost spolova	24.02.2021.godine	66,66 % - Ž 33,33 - M	Ženski	Ne
Općina Sanski Most	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	04.02.2021.godine	40 % - Ž 60 % - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao
Općina Novi Grad Sarajevo	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	U mandatu 2020-2024 komisija još nije imenovana	71,4 % - Ž 28,6 % - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao
Općina Kladanj	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	21.01.2021. godine	20 % - Ž 80 % - M	Ženski	Ne
Općina Kalesija	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	18.02.2021.godine	60 % - Ž 40 % - M	Muški	Izrađen je ali je istekao
Općina Orašje	Da	Komisija za ravnopravnost spolova	2020. godine	80 % - Ž 20 % - M	Ženski	Ne
Općina Goražde	Da	Komisija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, ravnopravnost polova i predstavke i pritužbe	20.01.2021. godine	100 % - M	Muški	Izrađen je ali je
Općina Centar Sarajevo	Da	Komisija za zaštitu ljudskih prava i jednakost spolova	01.04.2021.godine	57,1 % - Ž 42,9 % - M	Muški	Izrađen je ali je istekao
Općina Ilidža	Da	Komisija za izbor, imenovanja i pitanja ravnopravnosti spolova	18.02.2021.godine	66 % - Ž 40 % - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao

Općina Novo Sarajevo	Da	Komisija za ljudska prava, slobode i rodnu ravnopravnost	08.01.2021. godine	71,5 - Ž 28,5 - M	Ženski	Da
Opština Foča	Da	Odbor za ravnopravnost polova	26.02.2021.godine	66,66 % - Ž 33,33 - M	Ženski	Ne
Grad Doboј	Da	Komisija za ravnopravnost polova	22.04.2021. godine	60 % - Ž 40 % - M	Ženski	Ne
Gacko	Da	Komisija za ravnopravnost polova	16.02.2021 godine	75 % - Ž 25 % - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao
Opština Lopare	Da	Komsija za ravnopravnost polova	Decembar 2020. godine	100 % - Ž	Ženski	Ne
Grad Bihać	Da	Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova	04.02.2021.godine	71,5 - Ž 28,5 - M	Ženski	Izrađen je ali je istekao
Grad Zvornik	Da	Komisija za jednakost i ravnopravnost polova	2017.g.	100 % - Ž	Ženski	Izrađen je ali je istekao

Prilog 3: Upitnik za procjenu djelovanja i potrebe razvoja kapaciteta komisija/odbora za ravnopravnost spolova/polova

UPITNIK ZA PROCJENU DJELOVANJA I POTREBE RAZVOJA KAPACITETA KOMISIJA/ODBORA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA/POLOVA

Uvod

Ovaj upitnik je kreiran sa ciljem izrade „**Analize rada opštinskih/općinskih/gradskih komisija/odbora za ravnopravnost spolova/polova u Bosni i Hercegovini**”.

Upitnik se sastoji se od niza pitanja koja omogućavaju procjenu djelovanja općinskih/opštinskih/gradskih komisija/odbora za ravnopravnost spolova/polova. **Pod pojmom komisije/odbori za ravnopravnost spolova smatraju komisije/odbori za ravnopravnost spolova koji djeluju u okviru vijeća i skupština. Ukoliko ne postoje specijalizirana tijela, za potrebe ovog upitnika, pod pojmom komisije/odbori za ravnopravnost spolova se smatraju i komisije/odbori koji se pored pitanja ravnopravnosti spolova bave i drugim pitanjima (npr. ljudskim pravima).**

Upitnik sadrži pitanja koja su usmjerena na sveobuhvatnu procjenu djelovanja komisija/odbora prema obavezama iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i javnih politika u oblasti ravnopravnosti spolova (npr. Gender akcioni plan BiH, akcioni planovi u oblasti nasilja u porodici i dr.) te međunarodnih obaveza uključujući i pred-pristupne obaveze BiH prema EU. Ukoliko smatrate da neko pitanje nije relevantno ili ukoliko nemate informacija molimo Vas da tako i navedete.

Prikupljeni podaci će biti objavljeni i sadržani u **Analizi rada opštinskih/općinskih/gradskih komisija/odbora za ravnopravnost poslova u Bosni i Hercegovini** te će biti osnova za podršku od strane Gender Centra Vlade F BiH, odnosno Gender centra Vlade RS te podrške projekta “Razvoj programa obuke za članove opštinskih komisija/odbora za ravnopravnost spolova u BiH” koji je podržan od strane Evropske Unije.

Eventualne priloge uz ovaj upitnik možete dostaviti elektronskim putem na mail:

Za sva pitanja vezana za upitnik možete nas kontaktirati na

Unaprijed Vam se zahvaljujemo na izdvojenom vremenu.

DIO I - OSNOVNE INFORMACIJE O KOMISIJI/ODBORU

Da li je u Vašoj JLS osnovana komisija/odbor koja u svojoj nadležnosti ima pitanja ravnopravnosti spolova ili ravnopravnosti žena i muškaraca ili prava žena?

Da
Ne

Molimo Vas da navedete godinu osnivanja.

Pojašnjenje: ukoliko vam je poznato navedite godinu osnivanja.

Molimo Vas da navedete puni naziv komisije/odbora:

Pojašnjenje: odnosi se na zvanični naziv komisije/odbora prema zvaničnom dokumentu.

Molimo Vas navedite Akt kojim je uređena nadležnost komisije/odbora

Pojašnjenje: navedite puni naziv dokumenta i kopirajte link ukoliko je dostupan link na dokument . U većini slučajeva se radi o statutu ili poslovniku o radu vijeća/skupštine.

Molimo Vas navedite izvod iz dokumenta koji sadrži nadležnosti komisije/odbora

Pojašnjenje: molimo Vas da kopirate izvod ili član koji uređuje nadležnost komisije/odbora. Ukoliko je ranije dostavljen link ovo pitanje se može preskočiti.

Kada je imenovan posljednji sastav komisije/odbora u ovom mandatu?

Pojašnjenje: molimo vas da navedete broj sjednice, mjesec i godinu.

Koliko članova/ica je imenovano u komisiju i spol članova/ica

Ukupan broj _____

Broj žena _____

Broj muškaraca _____

Spol predsjedavajuće/g

Muški
Ženski

Koja je struktura članova/ica komisije/odbora po svojstvu

Broj članova/ica koji su istovremeno i općinski vijećnici/odbornici u skupštini: _____

Broj nezavisnih članova/ica komisije/odbora _____.

DIO II - KAPACITETI KOMISIJE/ODBORA ZA OBAVLJANJE MANDATA

Da li komisija/odbor ima administrativno-tehničku podršku?

Pojašnjenje: molimo vas da navedete da li komisija/odbor ima administrativno-tehničku podršku u svom radu, ko pruža tu podršku i da li smatrate da podrška odgovara potrebama rada komisije/odbora.

Kojim dokumentom je uređeno pitanje sazivanja i rada sjednica komisije/odbora?

Pojašnjenje: da li su pitanja sazivanja i rada sjednica uređena posebnim poslovnikom o radu komisije/odbora, da li se koristi poslovnik koji je donesen za sve komisije/odbora, da li se koristi poslovnik vijeća/skupštine ili dr.

Koliko sjednica komisije/odbora je održano u mandatnom periodu od 2016. do 2020.godine?

Pojašnjenje: molimo Vas da navedete broj sjednica. U slučaju da su teme ravnopravnosti spolova dio mandata komisije/odbora koja se bavi i drugim temama molimo Vas da navedete procjenu na koliko sjednica komisije/odbora se raspravljalo o temama ravnopravnosti spolova.

Koliko sjednica komisije/odbora je održano u trenutnom sazivu komisije/odbora nakon izbora 2020. godine?

Pojašnjenje: molimo Vas da navedete broj sjednica. U slučaju da su teme ravnopravnosti spolova dio mandata komisije/odbora koja se bavi i drugim temama molimo Vas da navedete procjenu na koliko sjednica komisije/odbora se raspravljalo o temama ravnopravnosti spolova.

Da li su osigurana sredstva za djelovanje Vaše komisije/odbora?

Pojašnjenje: sredstva za rad komisije/odbora se odnose na sredstva za održavanje sjednica ali i za provođenje aktivnosti koje je komisija/odbor planirala. Molimo Vas da navedete iznos sredstava (ukoliko je poznat) i navedete sve druge resurse sa kojima komisija/odbor raspolaže. Ukoliko imate saznanja, navedite da li druge komisije/odbora imaju pristup finansijskim i drugim resursima za svoj rad.

Da li postoji radna grupa, nadležna služba ili kontakt osoba za ravnopravnost spolova u općinskoj/opštinskoj/gradskoj službi i da li ova osoba/e prisustvuju sjednicama komisije/odbora?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li u okviru općinske/opštinske/gradske službe postoji osoba ili više njih koje su zadužene za ravnopravnost spolova te da li one prisustvuju sjednicama komisije/odbora ili na drugi način dostavljaju informacije komisiji/odboru o svom radu ili stanju ravnopravnosti spolova.

Da li i koliko često komisija/odbor upoznaje vijeće/skupštinu o svom radu?

Pojašnjenje: Da li postoji praksa dostavljanja izvještaja o radu ili drugih načina izvještavanja o radu? Ako da, koliko često i u kojem obliku se to radi?

Da li u svoj rad uključujete organizacije civilnog društva i da li provodite redovne konsultacije sa organizacijama civilnog društva?

Pojašnjenje: Civilno društvo i organizacije civilnog društva koje se bave temama ravnopravnosti spolova i pravima žena su partneri u provedbi zakona i politika. Molimo da navedete koji način saradnje je komisija/odbor ostvarila sa civilnim društvom i organizacijama civilnog društva. Ukoliko u članstvu komisije/odbora učestvuju predstavnici civilnog društva molimo da i to navedete.

DIO III - DJELOVANJE KOMISIJE/ODBORA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

Na koji način komisija/odbor utvrđuje prioritete u svom radu za kalendarsku godinu ili za svoj mandat?

Pojašnjenje: Ukoliko se donosi program rada ili drugi dokument, molimo Vas da navedete puni naziv dokumenta i/ili da isti dostavite uz popunjen upitnik.

Da li Vaša komisija/odbor daje mišljenje na odluke opće prirode?

Pojašnjenje: Da li je komisija/odbor razmatrala odluke opće prirode koje Vijeće donosi kao što su program rada vijeća/skupštine, srednjeročni programski dokumenti/planovi, informacije o stanju u raznim oblastima, odluke o dodjeli sredstava, odluke vezane za izmjene statuta, odluke o načinu ostvarivanja pomoći iz sredstava općine/opštine i dr. prije usvajanja od vijeća/skupštine? Ukoliko da, da li smatrate da li komisija/odbor ima kapacitete da sagleda ove dokumente iz ugla ravnopravnosti spolova?

Da li se nacrt/prijedlog budžeta i odluke o izvršenju budžeta dostavlja komisiji/odboru na mišljenje i da li se dostavlja informacija o iznosu planiranih sredstava za ravnopravnost spolova?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li su ovi dokumenti dostavljaju komisiji/odboru prije usvajanja od vijeća/skupštine? Ukoliko da, da li smatrate da li komisija/odbor ima kapacitete da sagleda ove dokumente iz ugla ravnopravnosti spolova i rodno-odgovornog budžetiranja?

Koliko pojedinačnih predavki je Vaša komisija/odbor razmatrala u periodu od 2016. do kraja 2020. godine?

Pojašnjenje: ukoliko je komisija/odbor nadležna za razmatranje predavki građana u pogledu diskriminacije na osnovu spola i ravnopravnosti spolova molimo Vas da navedete broj.

Da li komisija/odbor učestvuje u događajima povodom značajnih datuma za ravnopravnost spolova ili prava žena?

Pojašnjenje: Molimo Vas da navedete da je komisija/odbor do sada učestvovala na bilo koji način u događajima (izjave za javnost, konferencije, obuke i sl) povodom značajnih datuma za ravnopravnost spolova ili prava žena kao što su Međunarodni dan žena, 16 dana kampanje protiv nasilja nad ženama, Međunarodni dan žena na selu i dr. Ako da, molimo Vas da navedete u kojim i na koji način (kao organizator ili učesnik).

Da li je za područje općine/opštine/grada donesen lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je donesen lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova (naziva npr. lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova, (lokalni) gender akcioni plan, Akcioni plan za rodno-odgovorno budžetiranje, akcioni plan za provođenje rezolucije 1325 ili sl.)

Da

Izrađen je ali nije usvojen

Izrađen je ali je istekao

Ne

NAPOMENA

Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje Da, Izrađen je ali nije usvojen ili Izrađen je ali je istekao prelazite na pitanje IV.1 i niste dužni da odgovarate na dio IV.2.

Ukoliko je odgovor na prethodno pitanje Ne prelazite na pitanje broj IV.2

DIO IV.1 - LOKALNI AKCIONI PLAN ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA (za označene opcije: Da, Izrađen je ali nije usvojen, Izrađen je ali je istekao)

Molimo Vas da navedete puni naziv i trajanje lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova

Pojašnjenje: Navedite da li je do sada donošen **lokalni akcioni plan za ravnopravnost spolova** općine/opštine/grada koji uređuje srednjoročne prioritete u oblasti ravnopravnosti spolova, naziv dokumenta i period trajanja. Ukoliko je doneseno više takvih dokumenata molimo da navedete nazive i period trajanja. Ako je moguće kopirajte link tog dokumenta ili dostavite uz ovaj upitnik.

Koje oblasti su sadržane ili bile sadržane u lokalnom akcionom planu za ravnopravnost spolova?

Pojašnjenje: Navedite oblasti koje su navedene kao prioritete u (posljednjem) u lokalnom akcionom planu za ravnopravnost spolova. Navedene opcije su prepoznate kao prioritete u Gender akcionom planu Bosne i Hercegovine za period od 2018. do 2022. godine.

- sprečavanje i suzbijanje nasilja na osnovu spola, uključujući nasilje u porodici kao i trgovinu ljudima;
- javni život i donošenje odluka
- rad, zapošljavanje i pristup ekonomskim resursima;
- obrazovanje, nauka, kultura i sport;
- zdravlje;
- socijalna zaštita;
- rod i sigurnost
- drugo (navedite):

Da li je donošenje lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova podržano od strane vanjskih partnera i kojih?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je proces izrade lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova podržano od strane vanjskih partnera i navedite od kojih. Posebno istaknite da li je podršku pružao Gender centar.

Da li su sada izrađivani izvještaji o provođenju aktivnosti lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova od strane nadležnih službi i institucija i da li su dostavljani komisiji/odboru?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je izrađivan izvještaj o provođenju aktivnosti lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova od strane nadležnih službi i institucija te da li su dostavljani komisiji/odboru. Da li je to praksa koja se provodi jednom godišnje ili u nekom drugom intervalu? Ukoliko je pitanje izvještavanja uređeno na neki drugi način molimo Vas da isti opišete.

Koliko izvještaja o provođenju lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova je podneseno vijeću/skupštini?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je izvještaj o provođenju aktivnosti lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova dostavljan vijeću/skupštini. Da li je to praksa koja se provodi jednom godišnje ili u nekom drugom intervalu? Ukoliko je pitanje izvještavanja uređeno na neki drugi način molimo Vas da isti opišete.

Molimo Vas da izdvojite ključne rezultate koji su ostvareni tokom provođenja lokalnog akcionog plana za ravnopravnost spolova?

Pojašnjenje: Lokalni akcioni planovi za ravnopravnost spolova se donose sa ciljem unapređenja položaja žena i muškaraca, dječaka i djevojčica. Molimo da izdvojite ključne rezultate koji su postignuti tokom provođenja akcionog plana. Ukoliko je dostupan izvještaj takvi rezultati bi trebali biti sadržani u tom dokumentu.

DIO IV.2 - DJELOVANJE ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA (ZA LOKALNE ZAJEDNICE U KOJIMA NEMA GAP)

Da li je izrađena je analiza početnog stanja o ravnopravnosti spolova na nivou za područje općine/opštine/grada?

Pojašnjenje: Analiza stanja ravnopravnosti spolova podrazumijeva prikupljanje i obradu kvantitativnih podataka (brojevi, procenti, proporcije, omjeri) i kvalitativnih informacija (preferencije, uvjerenja, stavovi, ponašanja, vrijednosti, opseg itd.), ali i analizu položaja osoba oba spola. Da li su ovakve analize urađene za područje općine/opštine/grada i da li su dostupne komisiji/odboru?

Da li i na koji način se utvrđuju prioriteti za djelovanje za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova na području općine/opštine/grada?

Pojašnjenje: Da li su za područje općine/opštine/grada utvrđeni prioriteti za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova na području općine/opštine/grada u zvaničnim dokumentima (npr. razvojni dokumenti i/ili drugi planovi djelovanja)? Na koji sve način se doprinosi djelovanju za ravnopravnost spolova prema obavezama iz Zakona o ravnopravnosti spolova u BIH i javnim politikama (npr. Gender akcioni plan BIH, akcioni planovi u oblasti nasilja u porodici i dr.).

Da li se izrađuju se redovni godišnji izvještaji o ravnopravnosti spolova za područje općine/opštine/grada koji su dostupni javnosti?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je izrađivan izvještaj o ravnopravnosti spolova od strane nadležnih službi i institucija te da li su dostavljani komisiji/odboru. Da li je to praksa koja se provodi jednom godišnje ili u nekom drugom intervalu? Ukoliko je pitanje izvještavanja uređeno na neki drugi način molimo Vas da isti opišete.

Koliko izvještaja o stanju i prijedloga za unapređenje stanja ravnopravnosti spolova je podneseno vijeću/skupštini u ovom mandatnom periodu?

Pojašnjenje: Molimo da navedete da li je izvještaj o ravnopravnosti spolova dostavljan vijeću/skupštini. Da li je to praksa koja se provodi jednom godišnje ili u nekom drugom intervalu? Ukoliko je pitanje izvještavanja uređeno na neki drugi način molimo Vas da isti opišete.

Molimo Vas da izdvojite ključne rezultate koji su ostvareni u oblasti ravnopravnosti spolova?

Pojašnjenje: Molimo da izdvojite ključne rezultate koji su postignuti u oblasti ravnopravnost odnosno u pogledu unapređenja položaja žena i muškaraca, dječaka i djevojčica na području općine/opštine/grada. Ukoliko je dostupan izvještaj takvi rezultati bi trebali biti sadržani u tom dokumentu.

PREPORUKE ZA DALJE DJELOVANJE

Koje pretpostavke je potrebno osigurati da se kapaciteti komisije/odbora i općinskih/opštinskih/gradskih organa dalje unaprijede za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova?

Pojašnjenje: Molimo Vas da navedete sve moguće aktivnosti na jačanju kapaciteta komisije/odbora i općinskih/opštinskih/gradskih organa dalje unaprijede za djelovanje u oblasti ravnopravnosti spolova. To mogu biti aktivnosti koje su usmjere na razmjenu dobrih praksi, obuke, priručnici, mentorstvo i druge.

Molimo Vas da navedete bilo koji drugi komentar koji smatrate bitnim za potrebe izrade izvještaja o djelovanju komisija/odbor za ravnopravnost spolova.

“Ova Analiza je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije u okviru projekta “Razvoj programa obuke za članove opštinskih/gradskih komisija za ravnopravnost polova u Bosni i Hercegovini“, a koji implementiraju Udruženje građana “Nešto Više” i “Amica Educa” u saradnji sa Gender centrom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i Gender centrom Vlade Republike Srpske.

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Udruženja građana “Nešto Više” te ne odražava nužno stavove Evropske unije.”



